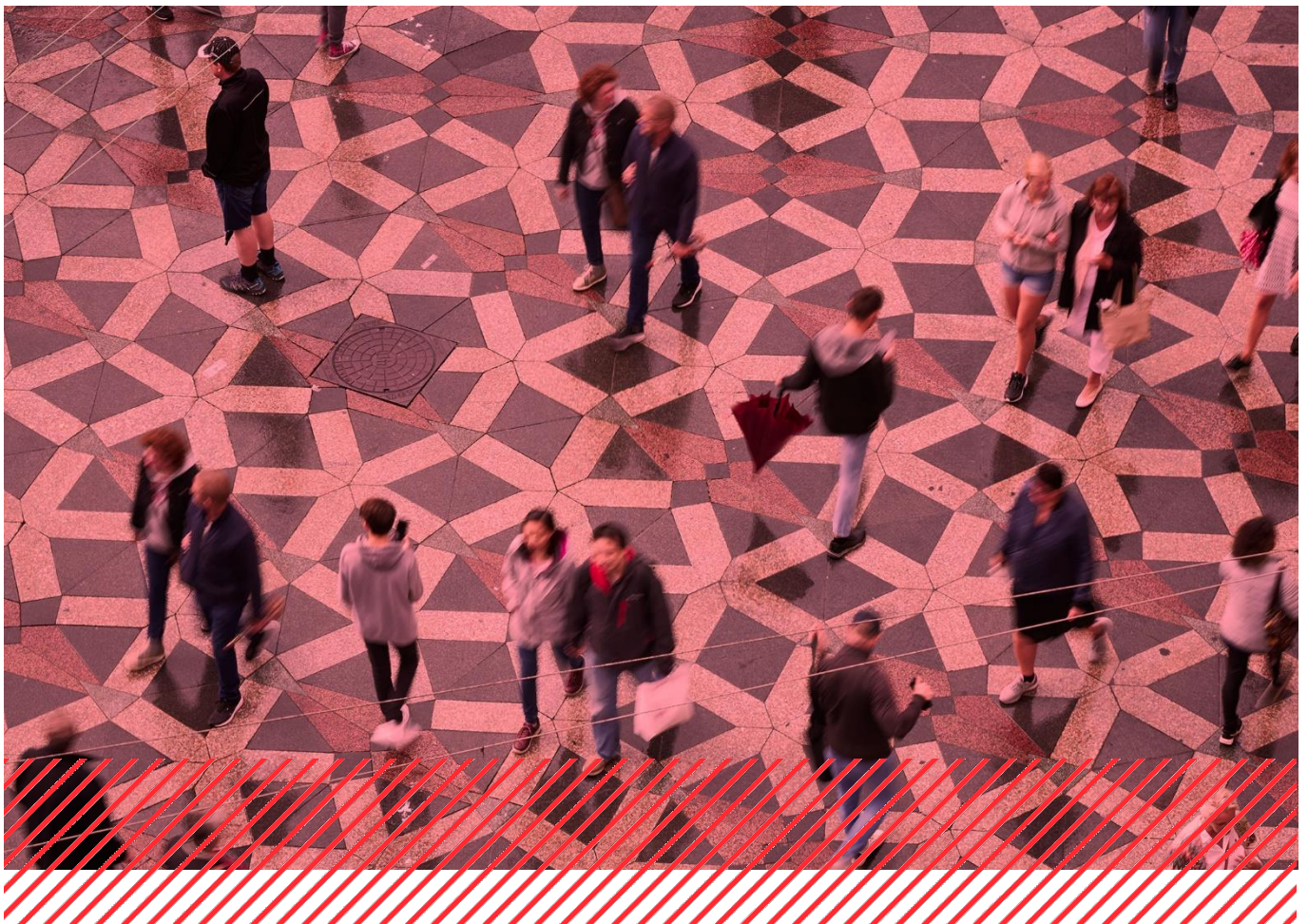

Efterværn og overgange til voksenlivet

Litteraturgennemgang

Katrine Iversen, Niels Peter Mortensen, Kirsten Birkefoss, Hanne Louise Søgaard Jensen og Line Bredahl

Efterværn og overgange til voksenlivet – Litteraturgennemgang

© VIVE og forfatterne, 2021

e-ISBN: 978-87-7119-930-7

Arkivfoto (redigeret): Ricky John Molloy/VIVE

Projekt: 302002

Finansiering: Bikubenfonden

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Med reformen *'Børnene Først'*, der skal sikre et trygt hjem og flere rettigheder til børn i Danmark, ønsker regeringen og et bredt politisk flertal at nytænke det eksisterende efterværn. Formålet er at sikre, at unge i anbringelse får den støtte, de har brug for i overgangen til voksenlivet, så man som samfund lever op til den grundlæggende intention for anbringelsen: At skabe forudsætningerne for et godt liv til trods for social uretfærdighed, eller psykiske- eller kognitive udfordringer fra start.

Mange anbragte unge tabes i overgangen til voksenlivet. Relativt få af de unge får en ungdomsuddannelse, ligesom de fx er overrepræsenterede i hjemløsestatistikkerne. Samtidig ved vi, at der er store forskelle i kommunernes brug af efterværn, involvering af de unge i forhold til målsætninger og handleplaner, samt at viden om indsatsers effekt i svingende omfang inddrages for kontinuerligt at forbedre indsatsen på baggrund af viden om, hvad der virker (Bikubenfonden, 2020; Social- og Ældreministeriet, 2020).

I aftaleteksten lægges der op til, at der på baggrund af en analyse af det eksisterende efterværn skal udarbejdes en faglig vurdering af, hvad der skal til af ændringer, så de mest udsatte unge får en god og tryk overgang til voksenlivet, hvor de ikke overlades til sig selv. For at bidrage til at nytænke efterværnet gennem en oplyst proces, ønsker Bikubenfonden at kvalificere vidensgrundlaget om efterværn. På den baggrund har Bikubenfonden bedt VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (herefter VIVE) om at tilvejebringe en opsamling af viden og hovedkonklusioner om efterværn og overgange til voksenlivet.

VIVE har på den baggrund gennemført et litteraturstudie af efterværn og overgange til voksenlivet for Bikubenfonden. Hensigten med litteraturgennemgangen har været at tilvejebringe et systematisk indblik i eksisterende empirisk forskning om efterværn og overgange til voksenlivet og herunder konkret at tilvejebringe viden om, hvilke efterværnsindsatser der er afprøvet og med hvilken virkning.

Chefanalytiker Katrine Iversen har været projektleder og forestået analysen i samarbejde med chefanalytiker Niels Peter Mortensen. Analytiker Hanne Louise Søgaard Jensen og praktikant Line Bredahl har foretaget databearbejdningen, mens konsulent Kirsten Birkefoss har forestået søgningen af studier.

Rapporten har været i eksternt review, og Leif Olsen, seniorforsker i VIVE, har fungeret som intern reviewer. Bikubenfonden har haft lejlighed til at kommentere på rapporten.

Undersøgelsen er finansieret af Bikubenfonden.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og uddannelse
2021

Indhold

Sammenfatning	5
1 Indledning	9
2 Tilgang og metode	10
3 Præsentation af efterværn og identificerede temaer	13
4 Tema 1 – Tidlig dialog og inddragelse af de unge	15
4.1 Studiernes fund	16
5 Tema 2: Varighed af efterværnsindsatsen	21
5.1 Studiernes fund	22
6 Tema 3 – Støttende relationer og netværksdannelse	25
6.1 Studiernes fund	26
7 Tema 4 – Uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet	33
7.1 Studiernes fund	35
Litteratur	41
Bilag 1 Metodebeskrivelse	43
Bilag 2 Oversigt over klassificerede inkluderede studier	52
Bilag 3 Karakteristik af de inkluderede studier	60

Sammenfatning

I dag tabes mange anbragte unge i overgangen til voksenlivet. Relativt få af de unge får en ungdomsuddannelse, ligesom de fx er overrepræsenterede i hjemløsestatistikkerne. Samtidig ved vi, at der er store forskelle i kommunernes brug af efterværn, involvering af de unge i forhold til målsætninger og handleplaner, samt at viden om indsatsers effekt i svingende omfang inddrages for kontinuerligt at forbedre indsatsen på baggrund af viden om, hvad der virker (Bikubenfonden, 2020; Social- og Ældreministeriet, 2020).

Aftalepartierne lægger i aftaleteksten om reformen 'Børnene Først' op til, at der på baggrund af en analyse af det eksisterende efterværn skal udarbejdes en faglig vurdering af, hvad der skal til af ændringer, så de mest udsatte unge får en god og tryk overgang til voksenlivet, hvor de ikke overlades til sig selv. For at bidrage til at nytænke efterværnet gennem en oplyst proces ønsker Bikubenfonden at kvalificere vidensgrundlaget om efterværn. På den baggrund har Bikubenfonden bedt VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (herefter VIVE) om at tilvejebringe en opsamling af viden og hovedkonklusioner om efterværn og overgange til voksenlivet.

I Danmark gives efterværn til 18-22-årige unge efter servicelovens § 76, og det er knyttet til § 46 om formålet med at yde støtte til børn og unge med særlige behov, for at de kan opnå samme muligheder for personligudvikling, sundhed og selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, fx anskaffelse af selvstændig bolig (Social- og Ældreministeriet, 2020).

VIVE har gennemført et systematisk litteraturstudie i form af en Rapid Evidence Assessment (REA) om efterværn og overgange til voksenlivet for tidligere anbragte unge. I en REA søges litteratur strategisk i udvalgte databaser, der vurderes særligt relevante for studiets emnefelt. På denne måde kan der effektivt skabes overblik over et afgrænset forskningsfelt inden for en kort tidsperiode.

Samlet set indeholder litteraturgennemgangen 17 studier, som vi vurderer er relevante både i forhold til deres metodiske kvalitet og deres emnemæssige relevans. Litteraturgennemgangen af efterværn og overgange til voksenlivet bygger således på disse 17 studier.

VIVE har inddelt de 17 inkluderede studier i fire overordnede temaer på baggrund af deres genstandsfelt:

- TEMA 1: Tidlig dialog og inddragelse af de unge
- TEMA 2: Varighed af efterværnsindsatsen
- TEMA 3: Støttende relationer og netværksdannelse
- TEMA 4: Uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet.

I det følgende præsenteres studierne hovedfund inden for hvert af disse temaer.

TEMA 1: Tidlig dialog og inddragelse af de unge

Tema 1 inkluderer studier, der undersøger, hvilken betydning tidlig dialog med den unge om overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv samt inddragelse af den unge i tilrettelæggelsen af overgangen har for den unges overgang til et selvstændigt voksenliv. Studiernes hovedfund er:

- Medinddragelse af den unge tidligt i processen omkring tilrettelæggelsen af efterværnet skaber forankring hos den unge og sikrer, at et skifte bliver mindre pludseligt (Studie 57).
- En tidlig dialog med den unge om efterværnet medvirker til at reducere unødige bekymringer og sikrer inddragelse af den unge i planlægningen af efterværnet (Studie 17).
- Det er hensigtsmæssigt, at tidligere anbragte unge inddrages i udformningen af langsigtede mål for overgangen og anses som aktive deltagere, der har indflydelse på, hvordan deres liv udformer sig (Studie 112).
- Unge tidligere anbragte, der har deltaget i planlægningen af overgangen, og som føler sig lyttet til og inddraget, oplever en mere positiv og succesfuld overgang til et selvstændigt voksenliv (Studie 250).
- I mange tilfælde er der tegn på manglende inddragelse af de unge i overgangsprocessen (Studie 477).

TEMA 2: Varighed af efterværnsindsatsen

Tema 2 inkluderer studier, der undersøger, hvilken betydning varigheden af efterværnsindsatsen har for de tidligere anbragte unges overgang til et selvstændigt voksenliv. Hovedfundene i studierne under dette tema er:

- Unge har fortsat brug for støtte efter efterværnets ophør (Studie 14).
- Unge, der har modtaget efterværn i en kortere periode, har en større prævalens i hjemløsestatistikkerne, end dem, der har modtaget efterværn i en længere periode. Set i lyset af, at det særligt er de anbragte unge med de mest komplekse problematikker, der kommer ud i hjemløshed, konkluderer studiet, at studiets fund er en indikation på, at det eksisterende efterværn har vanskeligt ved at imødekomme støttebehovene i denne gruppe (Studie 141).
- De negative virkninger af en lovændring, der bevirker, at en del af målgruppen af tidligere anbragte slippes af kommunerne allerede ved det 18. år og ikke som tidligere ved det 20. år, overstiger de positive virkninger af, at en del af målgruppen, som følge af lovændringen, tilbydes efterværn til det fyldte 23. år i forhold til uddannelse, beskæftigelse og indkomst (Studie 578).

TEMA 3: Støttende relationer og netværksdannelse

Tema 3 handler bredt set om støttende relationer og netværksdannelse og indeholder studier, der undersøger, hvilken betydning personlige relationer/mentorere, netværk mellem tidligere anbragte unge eller en kontaktperson har for de unges overgang til et selvstændigt voksenliv. Studierne hovedfund er:

- En central og gennemgående voksenfigur er af stor betydning i socialt udsatte børn og unges liv. Den personlige relation til en engageret voksen er værdifuld, og kontaktpersonordningen kan derfor være et gavnligt efterværn for tidligere anbragte (Studie 57).
- Det, at unge tidligere anbragte tilknyttede en værts- eller kontaktfamilie, bidrager til at give de unge en blødere og mere gradvis overgang til selvstændighed, hvor de unge

gradvist støttes i at håndtere de udfordringer og praktiske opgaver, som de møder på vejen til et selvstændigt voksenliv. Herunder praktisk planlægning af hverdagen, generel økonomistyring, indkøb og sikkerhed i daglige rutiner samt et socialt sikkerhedsnet i forløbet, som kan have betydning, også efter efterværnstilbuddet (Studie 24).

- Det skaber tryghed for de unge tidligere anbragte, at de tilbydes et mødested og en frivillig mentor. Trygheden skaber lydhørhed og velvilje hos de unge, hvorigennem der opstår et potentiale for at nå de unge og udvikle dem i en retning, hvor både uddannelse og beskæftigelse bliver realistiske målsætninger (Studie 24).
- Et individuelt tilrettelagt forløb, hvor de unge i tiden imellem deltagelse i camps støttes af en vejleder eller mentor, har en positiv virkning på to tredjedele af de unges handlingstillid, i form af den unges positive forventninger til, at den unge selv råder over de nødvendige evner og ressourcer til at klare de udfordringer, den unge er stillet overfor (Studie 636). En kvantitativ før-/eftermåling af forløbet finder også en positiv virkning i forhold til de unges handlingstillid, mens forløbets virkning på de unges mentale sundhed er mere begrænset (Studie 637).
- Efterværnsindsatser, der giver den unge mulighed for at møde andre tidligere anbragte, er gavnlige for nogle unge, mens det ikke er oplagt for andre tidligere anbragte (Studie 57).
- Etablering af henholdsvis netværk med andre tidligere anbragte og relationelle forhold til kontaktpersoner har, ifølge de unge selv, en positiv virkning på de unges selvværd, selvtillid, netværksevner og livsmod. Kvantitative analyser viser dog, at efterværnsdeltagerne har en lidt svagere tilknytning til uddannelsessystemet og flytter mere end sammenligningsgruppen. Studiet konkluderer, at efterværnsindsatser, hvor netværkene ikke rækker ud over anbringelsesmiljøet, kan blive for isolerende for deltagerne (Studie 542).
- I en række forskellige projekter, der arbejder med unges netværksskabelse, øget tilhørsforhold med ligesindede eller øget tilhørsforhold til ressourcestærke voksne, oplever man, at de unge udvikler sig positivt på disse punkter. Færre af de projekter, der arbejder med inklusion i samfundet, oplever, at de unge generelt har udviklet sig positivt inden for dette område (Studie 20).

TEMA 4: Uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet

Tema 4 inkluderer studier, der undersøger virkningen af forskellige efterværnsindsatser i forhold til specifikke fokusområder i de unges overgang til et selvstændigt voksenliv, i form af henholdsvis uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet. Hovedfundene i studierne under dette tema er:

- Efterværn blandt unge, der har været anbragt i plejefamilie eller på institution, har en relativ stor positiv betydning for at fuldføre en ungdomsuddannelse samt reducerer risikoen for at modtage økonomisk socialhjælp. Efterværn ser ud til at have en selvstændiggørende virkning på unge, som har været anbragt uden for hjemmet. Længerevarende efterværn (til efter det 20. år) ser ud til at have en forstærkende virkning i forhold til at reducere risikoen for at modtage økonomisk socialhjælp ud over den virkning, efterværn har i forhold til gennemførelse af en ungdomsuddannelse. Efterværn i form af forlængelse af anbringelse i plejefamilie ser ud til at have den største positive virkning i forhold til at gennemføre en ungdomsuddannelse, komme i beskæftigelse samt i forhold til at reducere modtagelse af sundhedsydelse og økonomisk socialhjælp (Studie 463).
- En kommunal samarbejdsmodel med en tværfaglig organisering af det professionelle samarbejde, i forhold til at støtte de unge på vej mod uddannelse og beskæftigelse, ser

ud til at skabe en mere koordineret indsats for samarbejde mellem forskellige fagpersoner om den enkelte unges unikke situation. Modellen ser ud til at skabe en målrettet indsats, hvor indsatsens fokus på den unges vej til uddannelse eller beskæftigelse giver en mere løsnings- og handlingsorienteret tilgang med fokus på den unges ressourcer. Der er tegn på, at de unge inddrages mere aktivt i at fastsætte mål for fremtiden, hvilket ser ud til at bevirke, at de unge føler sig lyttet til og får en følelse af ejerskab. Der kan dog være udfordringer forbundet med at motivere de unge til at tage aktivt ansvar for deres vej til uddannelse/beskæftigelse (Studie 24). Der måles ikke kvantitativt nogen virkning af samarbejdsmodellen i forhold til de unge tidligere anbragtes uddannelse og beskæftigelse (Studie 535).

- Halvdelen af en række projekter, der arbejder med de unges beskæftigelse, oplever positive resultater for de unge. En større del af en række projekter, der arbejder med uddannelse, oplever positive resultater. Dog kobles de oplevede positive resultater ikke i studiet til de konkrete aktiviteter, der er gennemført i regi af projekterne, hvorfor det ikke er muligt at belyse eventuelle fællestræk i de projekter, hvor der opleves positive resultater.
- En række projekter med forskellige individuelle og gruppebaserede tilbud med fokus på opbygning af netværk og relation til en kontaktperson ser ikke ud til at have en virkning i forhold til de unges uddannelse og beskæftigelse. Studiet finder, at efterværnsdeltagerne har en lidt svagere tilknytning til uddannelsessystemet og flytter mere end sammenligningsgruppen (Studie 542).
- Efterværn er en støtte og hjælp, i forhold til at unge tidligere anbragte oplever at være blevet mere selvstændige med hensyn til at kunne bo selv (Studie 620).
- Botilbud, hvor den unge bor sammen med jævnaldrende, der ikke har været anbragt, kan give de tidligere anbragte unge mulighed for tryghed, hjælp og rollemodeller (Studie 57).
- I 16 projekter med fokus på individuel udvikling og kompetencer, herunder de unges trivsel og selvværd, og de unges kompetencer i forhold til at håndtere boligsituation og privatøkonomi samt et eventuelt misbrug, oplever man, at der er skabt positive resultater i forhold til øget selvværd og forbedret trivsel, men mindre lovende resultater i forhold til kompetencer til at håndtere boligsituation og privatøkonomi og i særdeleshed i forhold til at komme ud af misbrug. De oplevede resultater kobles dog ikke i studiet til de konkrete aktiviteter, der er gennemført i regi af projekterne, hvorfor det ikke er muligt at belyse eventuelle fællestræk i de projekter, hvor der opleves positive resultater (Studie 20).
- Tilknytning af en koordinator, der følger unge, hvis anbringelse på en sikret institution ophører, med henblik på at have et langsigtet fokus på støtteforanstaltninger samt at koordinere indsatserne, lader ikke til at have en virkning i forhold til de unges situation i relation til registreret kriminalitet og genanbringelse på opfølgningstidspunktet (Studie 236).

1 Indledning

Med reformen 'Børnene først' sætter aftalepartierne fokus på syv centrale temaer, der skal sikre et trygt hjem og flere rettigheder til alle børn i Danmark. Et af temaerne er overgangen fra barndommen til voksenlivet og herunder en nytænkning af efterværnsområdet for tidligere anbragte unge.

Aftalepartierne ønsker at gentænke efterværnsindsatsen, så det sikres, at man som samfund lever op til den oprindelige og grundlæggende intention bag anbringelsen af et barn – at skabe forudsætningerne for et godt liv for barnet trods social uretfærdighed, psykiske eller kognitive udfordringer fra starten af barnets liv. Dette også i overgangen fra et barndomsliv til et voksenliv, som vi ved kan være vanskelig. I dag tabes mange anbragte unge i overgangen til voksenlivet. En relativ lille andel af unge anbragte får en ungdomsuddannelse, ligesom de fx er overrepræsenterede i hjemløsestatistikkerne (Benjaminsen, 2020; Social- og Ældreministeriet, 2020).

En efterværnsindsats skal sikre, at et anbragt barn ikke står uden støtte fra den ene dag til den anden, men får den hjælp og støtte, som den unge har brug for, indtil den unge selv er rodfæstet i voksenlivet med stærke relationer, bolig og job eller uddannelse.

I Danmark gives efterværn til 18-22-årige unge efter servicelovens § 76 og er knyttet til § 46 om formålet med at yde støtte til børn og unge med særlige behov, for at de kan opnå samme muligheder for personligudvikling, sundhed og selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, fx anskaffelse af selvstændig bolig (Social- og Ældreministeriet, 2020).

Bikubenfonden ønsker at styrke vidensgrundlaget om efterværn. Dette gennem etablering af et vidensgrundlag om efterværn og anbragtes overgang til voksenlivet. Hensigten er, at vidensgrundlaget kan bidrage til at vidensunderstøtte og sikre et fokus på efterværnsindsatsen og unge anbragtes overgang til voksenlivet i en oplyst debat om den indgåede politiske aftale om reformen 'Børnene først'. På den baggrund har Bikubenfonden bedt VIVE om at tilvejebringe en opsamling af viden og hovedkonklusioner om efterværn og overgange til voksenlivet.

VIVE har gennemført et litteraturstudie i form af en Rapid Evidence Assessment (REA), som er en systematisk gennemgang af studier inden for et afgrænset søgefelt. Med udgangspunkt i litteraturstudiet har VIVE skitseret studiernes hovedfund, hvilket bidrager til et metodisk vel-funderet vidensgrundlag om efterværn og overgange til voksenlivet.

2 Tilgang og metode

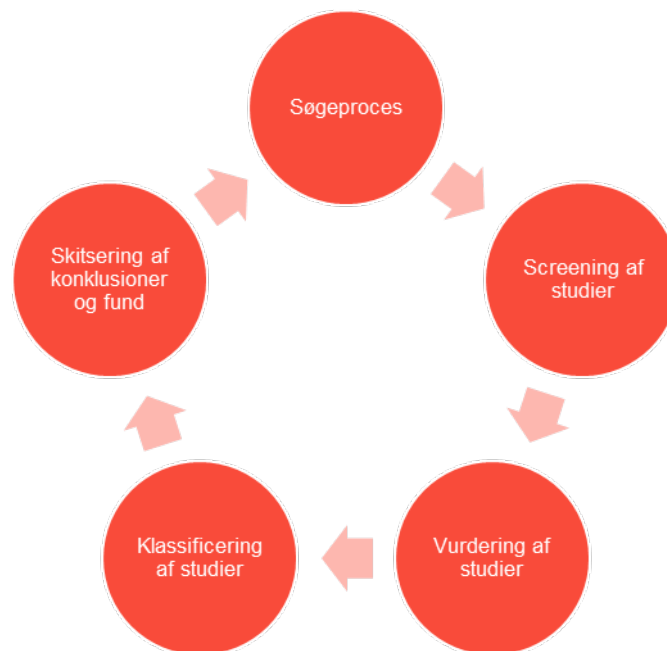
I dette kapitel skitseres det anvendte design for litteraturstudiet. Gennemgangen er relativt kortfattet og for nærmere beskrivelse af design og metode henvises til Bilag 1.

VIVE har gennemført et systematisk litteraturstudie om efterværn og overgange til voksenlivet for tidligere anbragte unge. Litteraturstudiet har karakter af en REA, som er en metode til gennemførelse af litteraturstudier af høj kvalitet og systematik, men som er udviklet med henblik på at kortlægge og indhente eksisterende viden gennem en litteratursøgning, som gennemføres inden for en kort tidsmæssig periode (Thomas et al., 2013). I en REA søges strategisk i udvalgte databaser, der vurderes særligt relevante for studiets emnefelt. På denne måde kan der effektivt skabes overblik over et afgrænset forskningsfelt inden for en kort tidsperiode.

Litteraturstudiet er gennemført med afsæt i følgende formål: At give et systematisk indblik i eksisterende kvantitativ og kvalitativ empirisk forskning om efterværn og overgange til voksenlivet og herunder konkret at skabe indsigt i, hvilke efterværnsindsatser der er afprøvet og med hvilken virkning.

Litteraturgennemgangen er gennemført med udgangspunkt i proceduren illustreret i Figur 2.1. Hver fase i proceduren er beskrevet nærmere i Bilag 1.

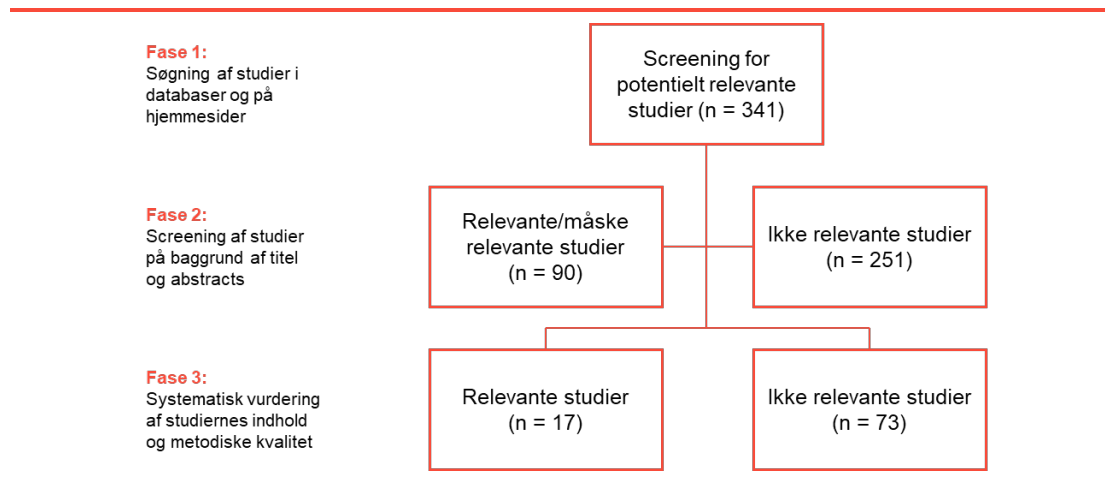
Figur 2.1 Fasemodel for den samlede procedure for litteraturgennemgangen

Litteratursøgningen resulterede i identifikationen af i alt 341 studier, frasortet dubletter på tværs af de søgte databaser og hjemmesider. De 341 studier blev herefter screenet på baggrund af titel og abstract. Dette ledte til en frasortering af 251 studier, da de ikke levede op til inklusionskriterierne (for nærmere beskrivelse af disse, se Bilag 1). De resterende 90 studier blev herefter vurderet i forhold til deres metodiske kvalitet samt deres emnemæssige relevans (for nærmere beskrivelse af kriterierne for disse, se Bilag 1). Dette ledte til en eksklusion af yderligere 73 studier. Samlet set blev 17 studier vurderet relevante både i forhold til deres

metodiske kvalitet og deres emnemæssige relevans. Litteraturgennemgangen af efterværn og overgange til voksenlivet bygger således på disse 17 studier.

Figur 2.2 Oversigt over processen fra søgning til endelig inklusion af studier

Screeningen er foretaget på baggrund af en række inklusions- og eksklusionskriterier. Helt overordnet har formålet været at identificere studier, der undersøger sammenhængen mellem en efterværnindsats og de unge tidligere anbragtes overgang til et selvstændigt voksenliv. En indsats forstås her som summen af flere elementer, nemlig at "nogen" leverer "noget" til "en modtager" med et beskrevet formål. I denne sammenhæng kan det, der leveres, både udgøres af en intervention og en aktion. Som eksempler på dette er studier, der fx undersøger betydningen af, at den unge modtager en efterværnindsats i form af en mentor (intervention) for den unges overgang til et selvstændigt voksenliv, eller hvilken betydning, det har for overgangen, at den unge inddrages (aktion) i planlægningen af efterværnindsatsen. Dertil har det været formålet at identificere studier, der selvstændigt indsamler empiri.

Følgende kriterier er anvendt i screeningen:

Inklusionskriterier:

- Studiet skal undersøge, hvordan efterværn kan understøtte unge tidligere anbragte, samt hvilke indsatser der er afprøvet og med hvilken virkning
- Studiet skal indeholde data fra Danmark, Norge, Sverige eller Finland
- Studiet skal være publiceret på engelsk eller et skandinavisk sprog
- Studiet skal indeholde empirisk forskning
- Studiet skal bidrage med data fra primær forskning og ikke kun forskning udført og rapporteret af andre. Systematiske reviews, systematiske forskningskortlægninger og metaanalyser inkluderes dog.

Eksklusionskriterier:

- Studiet undersøger ikke indsatser i forhold til efterværn og overgange til voksenlivet for tidligere anbragte unge
- Studiet er ikke fra Danmark, Norge, Sverige eller Finland
- Studiet er ikke publiceret på engelsk eller et skandinavisk sprog
- Studiet indeholder ikke empiri

- Studiet bidrager ikke med primær forskning
- Studier i form af bogbidrag, der ikke er tilgængeligt online og ikke kan skaffes inden for tidsrammen for litteraturstudiet.

Eksempler på studier, der er ekskluderede på baggrund af deres genstandsfelt:

- Studier, der generelt undersøger, hvordan tidligere anbragte unge klarer sig senere i livet, fx i forhold til uddannelse og beskæftigelse, men som ikke undersøger betydningen af en eventuel efterværnsindsats i forhold til, hvordan de unge klarer sig
- Studier, der undersøger, hvordan tidligere anbragte unge har tacklet deres svære oplevelser i barndommen
- Studier, der skitserer tidligere anbragtes oplevelser af overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv, herunder deres oplevede behov for støtte i overgangen
- Studier om tidligere anbragte unges identitetsdannelse
- Studier, der vedrører specifikke målgrupper, såsom uledsagede flygtningebørn
- Studier med et sygdoms-, og helbredsperspektiv på tidligere anbragte unge
- Studier, der vedrører retningslinjer og procedurer for myndighedsarbejdet og sagsbehandlingen, anbragte børn og unges juridiske rettigheder
- Studier om forskellige landes politikker på anbringelsesområdet.
- Studier, der er ekskluderet på baggrund af deres metodiske kvalitet. Eksempler på dette er studier med en svag datamæssig tyngde og dermed svag generaliserbarhed, herunder fx studier, hvis empiriske datagrundlag er interview med en eller to tidligere anbragte, eller studieopgaver med svag metodeanvendelse og som er udarbejdet på et spinkelt datagrundlag.

Med udgangspunkt i ovenstående præsenterer de 17 inkluderede studier den nuværende bedste viden fra gennemførte studier, der undersøger sammenhængen mellem en efterværnsindsats i bred forstand og den unges overgang til et selvstændigt voksenliv. I denne forbindelse skal det bemærkes, at begrænsningen ved at anvende REA som metode til at gennemføre et litteraturstudie er, at metoden som følge af den essens, at søgningen gennemføres over en kort søgeperiode, ikke sikrer en mættet søgning. Ved anvendelse af REA gennemføres søgningen som nævnt strategisk i udvalgte databaser og på udvalgte hjemmesider. Hvis litteraturstudiet var gennemført som et systematisk review, var søgningen foretaget mere bredt og med gentagne søgninger frem mod opnåelsen af en datamæssig mæthed, hvor nye søgninger ikke frembringer nye studier. Ved at anvende REA som metode kan det derfor ikke udelukkes, at der i andre end de strategisk udvalgte databaser eksisterer relevante studier, der efterlever de i denne litteraturgennemgang anvendte inklusions- og eksklusionskriterier. Det skal endvidere bemærkes, at litteraturgennemgangen inkluderede studier, der anvender forskelligartede metoder, hvilket adskiller sig fra fx Campbell review, hvor et af inklusionskriterierne er, at studierne skal være randomiserede kontrollerede forsøg.

3 Præsentation af efterværn og identificerede temaer

I Danmark gives efterværn til 18-22-årige unge efter servicelovens § 76 og er knyttet til § 46 om formålet med at yde støtte til børn og unge med særlige behov, for at de kan opnå samme muligheder for personligudvikling, sundhed og selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, fx anskaffelse af selvstændig bolig. Efterværnsbestemmelsen i § 76 giver kommunen mulighed for at etablere fire typer af sociale foranstaltninger til unge, som er anbragt uden for hjemmet umiddelbart op til det 18. år: 1) opretholdelse af døgnophold på et anbringelsessted, 2) udslusningsordning på det hidtidige anbringelsessted, 3) etablering eller opretholdelse af fast kontaktperson eller 4) anden støtte. Anden støtte kan være forskellige former for støtte med formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse, fx psykologsamtaler, netværks- eller samtalegrupper. Derudover har kommunen mulighed for at tilbyde unge, som har en fast kontaktperson, op til det 18. år at bevare sin kontaktperson (Social- og Ældreministeriet, 2020).

Hensigten med efterværn er at give unge med behov for særlig støtte en mere glidende overgang til voksenlivet. Det væsentligste kriterium ved vurderingen af, om der skal iværksættes efterværn, er, om støtten vil kunne bidrage til, at den unge får en bedre overgang til voksenlivet. Tilbuddet om efterværn kan som udgangspunkt ikke tidsbegrænses, men skal ophøre, når tilbuddet ikke længere opfylder sit formål i forhold til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år (Social- og Ældreministeriet, 2020).

I Danmark er det imidlertid ikke kun kommunerne, der arbejder med efterværn. Der er flere eksempler på frivillige og private organisationer, som iværksætter tiltag og indsatser for at støtte unge tidligere anbragtes overgang fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv.

De 17 studier, der indgår i denne litteraturgennemgang undersøger både efterværnsindsatser i Danmark, Norge og Sverige, efterværnsindsatser, der iværksættes i offentligt regi samt efterværnsindsatser, der tilbydes af frivillige og private organisationer.

VIVE har systematiseret de 17 inkluderede studier på baggrund af studierne genstandsfelt, hvilket i denne sammenhæng er de efterværnsindsatser, studierne undersøger. Systematiseringen resulterer i identifikationen af, at studierne genstandsfelter overordnet set falder inden for fire overordnede temaer, som præsenteres uddybende i Figur 3.1.

Figur 3.1 Identificerede temaer på tværs af de inkluderede studier

TEMA 1: Tidlig dialog og inddragelse

Tema 1 inkluderer studier, der undersøger, hvilken betydning tidlig dialog med den unge om overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv samt inddragelse af den unge i tilrettelæggelsen af overgangen, har for den unges overgang til et selvstændigt voksenliv.

TEMA 2: Varigheden af efterværnsindsatsen

Tema 2 inkluderer studier, der undersøger, hvilken betydning varigheden af efterværnsindsatsen har for de tidligere anbragte unges overgang til et selvstændigt voksenliv.

TEMA 3: Støttende relationer og netværksdannelse

Tema 3 handler bredt set om støttende relationer og netværksdannelse og indeholder studier, der undersøger, hvilken betydning personlige relationer/mentorer, netværk mellem tidligere anbragte unge eller en kontaktperson, har for de unges overgang til et selvstændigt voksenliv.

TEMA 4: Uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet

Tema 4 inkluderer studier, der undersøger virkningen af forskellige efterværnsindsatser i forhold til specifikke fokusområder i de unges overgang til et selvstændigt voksenliv, i form af henholdsvis uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet.

I de følgende fire kapitler behandles hvert tema for sig. Hvert kapitel indledes med en sammenfatning af studierne hovedfund og konklusioner, en præsentation af studierne og en karakteristik af studierne metodiske fundament. I den efterfølgende del af hvert af kapitlerne skitseres de enkelte studiers genstandsfelt, deres anvendte metode samt deres fund og hovedkonklusioner mere detaljeret. Studierne præsenteres kronologisk efter ID-nummer, mens sammenfatningen af studierne fund indledningsvist i kapitlet er udarbejdet tematisk. Det skal bemærkes, at studier, der undersøger elementer af efterværnsindsatser inden for flere af de ovenfor skitserede temaer, præsenteres for hvert relevant tema.

4 Tema 1 – Tidlig dialog og inddragelse af de unge

5 af de inkluderede studier undersøger betydningen af tidlig dialog med den unge samt inddragelse af den unge i tilrettelæggelsen af overgangen til et selvstændigt voksenliv. I følgende tekstboks opsamles de centrale fund fra studierne under tema 1.

De overordnede fund på tværs af studierne under tema 1:

Tidlig dialog:

Studie 57 finder, at medinddragelse af den unge tidligt i processen omkring tilrettelæggelsen af efterværnet skaber forankring hos den unge og sikrer et mindre pludseligt skift. Studie 17 finder tilsvarende, at en tidlig dialog med den unge om efterværnet medvirker til at reducere unødige bekymringer og sikrer inddragelse af den unge i planlægningen af efterværnet.

Inddragelse:

Studie 112 finder, at det er hensigtsmæssigt, at tidligere anbragte unge inddrages i udformningen af langsigtede mål for overgangen og anses som aktive deltagere, der har indflydelse på, hvordan deres liv udformer sig. Videre finder studie 250, at de unge tidligere anbragte, der har deltaget i planlægningen af overgangen, og som føler sig lyttet til og inddraget, oplever en mere positiv og succesfuld overgang til et selvstændigt voksenliv. Studie 477 finder dog samtidig, at der i mange tilfælde er tegn på manglende inddragelse af de unge i overgangsprocessen, og studiet konkluderer på den baggrund, at der er behov for udarbejdelse af retningslinjer for forberedelsen af overgangen.

Tema 2 indeholder 5 af de inkluderede studier (se Tabel 4.1). Som det fremgår af tabellen, er 4 af studierne karakteriseret ved at være evidensstype C, mens et enkelt er evidensstype A. Studie 17 anvender et mixed-methods design med kvantitative og kvalitative data, og der anvendes før- og eftermåling. Studie 477 er en litteraturgennemgang, mens studie 250 er et kvalitativt interviewstudie. Studie 112 er ligeledes et interviewstudie, men er gennemført som et longitudinalt interviewstudie, hvor interviewpersonerne interviewes flere gange. Studie 57 er et effektstudie med kontrolgruppe og er derfor af evidensstype A.

Tabel 4.1 Studier under tema 1 – tidlig dialog og inddragelse af de unge

TEMA 2 – Tidlig dialog og inddragelse af de unge		
Studie ID	Reference	Evidensniveau
17	Deloitte Consulting (2017). <i>Efterværn og den gode overgang til voksenlivet Undersøgelse af efterværnsområdet i Danmark</i> . Odense: Socialstyrelsen.	C
57	Mølholt, A.-K., Stage, S.M.H., Pejtersen, J.H. & Thomsen, P. (2012). <i>Efterværn for tidligere anbragte unge: en videns- og erfaringsopsamling</i> København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:04.	A
112	Bengtsson, M., Sjöblom, Y. & Öberg, P. (2020). Transitional patterns when leaving care – Care leavers' agency in a longitudinal perspective. <i>Children and Youth Services Review</i> , 118, 105486, 1-9.	C
250	Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2014). Young People's Experience of Participation when Exiting out of Care. <i>Schweizerische Zeitschrift für Soziale Arbeit</i> , 16(1), 27-45.	C
477	Bennwik, I.-H.B. & Oterholm, I. (2017). <i>Kunnskapsoppsummering. NAV-kontoret og den kommunale barneverntenesta si oppfølging av unge med barnevernserfaring</i> . [U.st.]: KS Fou & VID vitenskapelige høgskole, Rapport 2017/3.	C

I det følgende skitseres de enkelte studiers genstandsfelt, deres anvendte metode samt deres fund og hovedkonklusioner. Studierne præsenteres i numerisk rækkefølge på baggrund af deres ID-nummer.

4.1 Studiernes fund

4.1.1 Studie 17: Efterværn og den gode overgang til voksenlivet – Undersøgelse af efterværnsområdet i Danmark.

Studie 17 af efterværnsindsatsen efter serviceloven kortlægger og beskriver de unge i målgruppen for efterværn og kommunernes praksis på området. Derudover inddrager analysen de unges syn på og holdning til den støtte, de har modtaget i overgangen til en selvstændig voksentilværelse. Efterværnsindsatsen efter serviceloven gives efter efterværnsparagraffen og er et tilbud, der primært er rettet mod unge, der er eller har været anbragt uden for hjemmet umiddelbart op til deres fyldte 18. år. Efterværn tilbydes unge i alderen 18-22 år, og tilbuddet gives, når det må anses for at være af væsentlig betydning for de unges behov for støtte, og har til formål at hjælpe de unge med en bedre overgang til voksenlivet. Kommunen kan tilbyde den unge fire efterværnsmuligheder: opretholde et døgntilbud på det tidligere anbringelsessted, vælge eller opretholde en fast kontaktperson, skabe en støtte efter det tidligere anbringelsessted og/eller give andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse.

I forhold til de unges syn på og holdning til den støtte, de har modtaget som led i efterværnsindsatsen, finder studiet, at mange af de unge er glade og taknemmelige for deres efterværns-tilbud, og at de i relativt høj grad vurderer, at efterværnet har hjulpet dem i overgangen til voksenlivet. Studiet finder endvidere, at det særligt er unge, der er fortsat med at bo hos deres plejefamilie, og unge, der har haft en fast kontaktperson som en del af efterværnet, der vurderer, at støtten har hjulpet dem.

Studiet afdækker endvidere de unges vurdering af, hvordan den støtte, de har modtaget, konkret har bidraget til overgangen til voksenlivet. Her angiver de unge, at støtten især har hjulpet dem til at håndtere praktiske ting i hverdagen og til at komme i gang med eller fortsætte med uddannelse eller arbejde. Lidt færre oplever, at støtten har hjulpet til at håndtere personlige problemer og udfordringer, mens færrest oplever, at støtten har hjulpet dem med at kunne styre deres økonomi. Studiet finder dog også, at en større andel af de unge angiver, at støtten slet ikke eller i mindre grad har bidraget til ovenstående. Værst ser det ud i forhold til at have styr på økonomien, finde en bolig og opbygge netværk. Studiet konkluderer, at dette fund ikke er opløftende, når det tages i betragtning, at formålet med efterværnsparagraffen netop er at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse med uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold som fx anskaffelse af selvstændig bolig. Studiet konkluderer endvidere, at det er bekymrende, at efterværnsindsatsen ikke i højere grad medvirker til, at de unge opbygger et socialt netværk.

Et andet fund i studiet er, at en hel del af de unge ikke oplever, at den støtte, de har modtaget, har været forberedt eller organiseret på en vellykket måde. Studiet konkluderer, at dette kan hænge sammen med, at en del af de unge ikke oplever at være inddraget i planlægningen af efterværnet, og at mange af de unge ikke har en nævneværdig relation til deres sagsbehandler. Studiet har som en del af undersøgelsen belyst kommunernes praksis i forhold til at træffe afgørelse om efterværn samt de kriterier, der lægges til grund for afgørelsen om efterværn. Denne del af undersøgelsen finder, at afgørelsen om efterværn typisk træffes i samarbejde

mellem den faglige ledelse og en sagsbehandler. Samtidig viser det sig tydeligt, at der i meget få sager påbegyndes en tidlig dialog med den unge, og at der i mange sager slet ikke finder en dokumenteret dialog sted med den unge forud for afgørelsen om efterværn. Af studiet fremgår det dog, at flere af de interviewede unge fortæller, at de i god tid vidste, at de kunne fortsætte deres anbringelse eller beholde deres kontaktperson. Ifølge disse unge bidrog denne vished til at skabe ro og tryghed. Studiet konkluderer, at en tidlig dialog, hvor den unge informeres grundigt om muligheder og forventninger, både kan medvirke til at reducere unødige bekymringer og sikre, at den unge faktisk bliver inddraget i tilrettelæggelsen af efterværnet.

4.1.2 Studie 57: Efterværn for tidligere anbragte unge: en videns- og erfaringsopsamling

Studie 57 er en videns- og erfaringsopsamling, der bygger på tre kilder af viden. Studiet har foretaget en gennemgang af primært danske data om andelen af unge, der er i anbringelse, og andelen af unge, som modtager efterværn efter efterværnsparagraffen (§ 76) i serviceloven i Danmark (se afsnit 4.1.1 for nærmere beskrivelse af efterværnsparagraffen). Derudover har studiet gennemført en systematisk opsamling af dansk såvel som international viden (Skandinavien og Storbritannien) om unge, der forlader en anbringelse og indtræder i efterværn. Studiet har endvidere gennemført en erfaringsopsamling baseret på interviews med 11 nøglepersoner såsom ledere, konsulenter og praktikere i otte strategisk udvalgte danske kommuner.

Studiet finder, at forskning entydigt viser, at tidligere anbragte unge, som modtager efterværn, klarer sig bedre end tidligere anbragte, som ikke har modtaget efterværn. Ifølge studiet ser efterværn således ud til at have en positiv betydning for de unges liv, om end en direkte kausaleffekt endnu ikke er dokumenteret.

Studiet finder, at der i praksis er stor variation i forhold til, hvornår anbragte unge træder ud af anbringelse og eventuelt ind i efterværn. I nogle kommuner kommer efterværn i umiddelbar forlængelse af anbringelsens ophør, når den unge fylder 18 år. I andre kommuner bliver efterværn effektueret tidligere, det vil sige, før den unge har opnået myndighedsalderen. Studiet finder, at forskning peger på, at det er vigtigt at opfange de unge på et så tidligt tidspunkt som muligt, da deres udfordringer ellers kun bliver værre med tiden. Det vil sige, at de unge skal indgå i efterværnsprojekterne tættest muligt på afslutningen af deres anbringelse. Ifølge studiet er der større chance for, at den unge hurtigere og bedre kan stå på egne ben, hvis der sker en tidlig indsats i forhold til at forberede den unge på et selvstændigt voksenliv. En tidlig indsats vil samtidig betyde, at den unge har længere tid til at forberede sig mentalt på overgangen til et selvstændigt voksenliv, ligesom børnesystemet også har bedre tid til forberedelserne. Studiet finder dog også, at risikoen ved en tidlig indsats er, at den unges barndom og ungdom forkortes i ønsket om at klæde den unge godt på til voksenlivet. Den tidligere indsats skal derfor ikke forstås således, at den unge tidligt skal tage et voksent ansvar for eget liv, tage beslutninger for livet efter anbringelse, eller at efterværn skal træde i stedet for anbringelse. Erfaringsopsamlingen, der er foretaget som et led i studiet, viser, at denne risiko er reel, idet et fund er, at der ikke kun er forskel på, hvor tidligt kommunerne sætter ind med efterværn, men at der også er forskel på varigheden af kommunernes efterværnsindsatser. I en kommune, hvor efterværnsindsatsen påbegyndes, før den unge er fyldt 18 år, er efterværnet af kort varighed. Størstedelen af denne kommunes unge er således stoppet med efterværnet, når de fylder 19 år. Dermed sker overgangsfasen fra barn til voksen meget tidligt i den unges liv. Studiet konkluderer på baggrund af ovenstående fund, at det er vigtigt at forberede de unge på overgangen til et selvstændigt voksenliv på et så tidligt tidspunkt som muligt, men at den tidlige indsats imidlertid ikke skal betyde en forkortelse af den unges barndom.

Studie 57 finder endvidere, at det som en del af organiseringen af efterværn er hensigtsmæssigt med et fokus på inddragelse af den unge. Et fund i studiet er, at de unge har behov for at føle sig hørt og taget alvorligt. I gennemgangen af forskningslitteraturen finder studiet, at nogle unge understreger inddragelsen som en rettighed, mens andre unge giver udtryk for, at inddragelsen indebærer et ansvar, de ikke ønsker at påtage sig. Studiet finder endvidere, at medbestemmelse og medindflydelse kan være afgørende for, hvilke muligheder de unge har, når de forlader deres anbringelse. Den forskning, der er gennemgået som led i studiet, viser, at medinddragelse tidligt i processen skaber forankring hos den unge og sikrer et mindre kaotisk og pludseligt skift fra at være anbragt til at stå på egne ben.

4.1.3 Studie 112: Transitional patterns when leaving care – Care leavers' agency in a longitudinal perspective

Studiet er et longitudinalt kvalitativt studie baseret på kvalitative interviews med en gruppe anbragte unge i Sverige i alderen 16-20 år. Interviewene er gennemført før, under og efter, at de unges anbringelse ophørte. Studiet identificerer, at der blandt de tidligere anbragte unge er tre mønstre for overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv.

En gruppe af de unge var kendetegnet ved at have langsigtede mål for overgangen og at have en stabil transition fra anbringelsen til et selvstændigt voksenliv. Selvom denne gruppe af unge ved tidspunktet for deres anbringelse havde alvorlige sociale problemer, er det kendetegnende for gruppen, at de over tid var i stand til at tilskrive mening til den tid, de var anbragt. Denne erkendelsesproces ser ifølge studiet ud til at hænge sammen med de unges oplevelse af at være inddraget i processen omkring planlægningen af deres anbringelse.

En anden gruppe af unge var omvendt kendetegnet ved at handle kortsigtet og have en ustabil overgang, hvor de unge rapporterer at opleve sociale problemer, boligudfordringer, misbrugsudfordringer og udfordringer med kriminalitet. Denne gruppe er kendetegnet ved at opleve, at deres anbringelse blev gennemført med tvang, eller at de var tvunget til at lade sig anbringe frivilligt for at undgå en tvangsanbringelse. Disse unge har en oplevelse af ikke at blive inddraget i beslutninger om deres anbringelse, herunder fx i relation til anbringelsens geografiske placering, hvilken type anbringelse samt varigheden af anbringelsen. Gruppen er endvidere kendetegnet ved ikke at være enige i grundlaget for deres anbringelse og finder derfor heller ikke anbringelsen meningsfuld.

Den sidste gruppe af unge, som studiet identificerer, er en mellemgruppe af unge, der er kendetegnet ved at have langsigtede mål, men at handle kortsigtet, hvilket forhaler de unges transition til et selvstændigt voksenliv. Denne gruppe af unge er endvidere kendetegnet ved at opleve, at baggrunden for anbringelse var et resultat af en blanding af kontekstuelle forhold og deres egen skyld, og de identificerer sig selv som "umulige". Gruppen er endvidere kendetegnet ved at være ambivalente i forhold til overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv og føler sig låst fast mellem behovet for fortsat omsorg og ønsket om at være selvstændige. Karakteristisk for denne gruppe af unge er også, at disse unge oplever, at anbringelsen har bidraget til at løse deres udfordringer, men samtidig giver gruppen udtryk for ikke at have fået tilstrækkeligt med hjælp.

Studiet konkluderer på baggrund af fundene, at det er hensigtsmæssigt, at tidligere anbragte unge ikke reduceres til passive deltagere i overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv, men inddrages i udformningen af langsigtede mål for overgangen og anses som aktive deltagere, der har indflydelse på, hvordan deres liv udformer sig.

4.1.4 Studie 250: Young People's Experience of Participation when Exiting out of Care

Studie 250 undersøger unge tidligere anbragtes erfaringer med deltagelse i processen omkring ophøret af deres anbringelse og overgangen til et selvstændigt voksenliv i Sverige. Studiet bygger på interviews med 65 tidligere anbragte i alderen 18-26 år.

Studiet beskriver, at en anbringelse normalt ophører i Sverige, når den anbragte fylder 18 år, eller når den anbragte har gennemført en ungdomsuddannelse. Hvis den unge er tvangsanbragt, kan anbringelsen udvides, til den unge fylder 21 år. I Sverige har man ikke specifikke indsats målrettet unge, der afslutter deres anbringelse. På nationalt plan anbefales det dog, at den lokale sociale service udvider deres ansvar for de unge tidligere anbragte ud over det 18. år, men der er ingen obligatorisk lovgivning omkring efterværn. Adgangen til støtte i de unges overgang fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv afhænger derfor af den enkelte socialrådgivers ressourcer og forpligtelse.

Studiet identificerer to grupper blandt de interviewede unge tidligere anbragte. En gruppe, der har haft en negativ erfaring med overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv, og en gruppe, der har haft en positiv erfaring.

Studiet finder, at flere af de interviewede unge i gruppen, der har haft en negativ erfaring med overgangen, giver udtryk for, at de i overgangen har følt sig utilfredse og frustrerede. Deres erfaring er, at planlægningen af overgangen i mange tilfælde gik meget hurtigt og var meget komprimeret og uforudsigelig. De oplevede, at de ikke blev involveret i beslutningsprocessen. I studiet beskriver de unge situationer, hvor de ikke blev lyttet til eller ikke havde noget at sige, og hvor de fagprofessionelle ikke havde tillid til, at de kunne træffe beslutninger på egen hånd. For mange af de unge skabte dette følelser af frustration, ensomhed og usikkerhed. Studiet fremhæver, at et gennemgående tema hos denne gruppe af unge er en negativ oplevelse af, at den for dem ellers spændende proces omkring overgangen fra anbringelse til et selvstændigt liv blev dikteret af administrative regler, som de skulle følge.

For gruppen af tidligere anbragte, der har positive erfaringer med overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv, finder studiet eksempler på, hvordan overgangen kan påvirkes positivt af en godt planlagt og forberedt proces. Studiet finder, at de positive oplevelser omkring overgangen blandt de unge var forbundet med fortællinger om, hvordan de unge havde følt sig involveret og opfordret til at deltage i processen omkring planlægningen af overgangen. Ifølge studiet beskriver disse unge, at de har haft en konstruktiv dialog med de fagprofessionelle, og at der for de unge var en klarhed og gennemsigtighed omkring processen med overgangen.

Studiet konkluderer, at der er en række forudsætninger, der syntes at påvirke processen omkring overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv enten positivt eller negativt. At blive inviteret til at deltage i planlægningen, at blive anerkendt og betragtet som en ansvarlig voksen viser sig ifølge studiet at være vigtigt for en vellykket overgang. På den anden side påvirker det ifølge studiet overgangen negativt, hvis den unge oplever at være et objekt, der er underlagt administrative regler og procedurer samt oplevelsen af at være en omkostning i budgettet. Overordnet konkluderer studiet, at den gruppe af unge tidligere anbragte, der har deltaget i planlægningen af overgangen, og som føler sig lyttet til og inddraget, oplever en mere positiv og succesfuld overgang fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv.

4.1.5 Studie 477: Kunnskapsoppsummering. NAV-kontoret og den kommunale barneverntenesta si oppfølging av unge med barnevernserfaring

Studie 477 er en litteraturgennemgang, der belyser eksisterende viden om Arbejds- og velferdsforvaltningens (NAV-kontorerne) samt barneværnets opfølgingsarbejde i forhold til unge tidligere anbragte i alderen 18-23 år i Norge. Grundlaget for studiet er 31 norske publikationer, publiceret i videnskabelige databaser og relevante hjemmesider i perioden 2006-2016. Derudover inddrages erfaringer fra praksis.

Ifølge studiet er de mest anvendte efterværnstiltag i Norge støttekontaktperson, besøgshjem eller andre botiltag, ansvarsgruppe/samarbejdsteam, råd og vejledning, økonomisk hjælp til egen bolig, andre tiltag for at styrke barnets udvikling, anbringelse, bolig med opfølgning samt øvrig økonomisk hjælp.

I gennemgangen af eksisterende litteratur finder studiet, at det efterværnstilbud, unge tidligere anbragte tilbydes, er afhængigt af, hvilken organisation de unge modtager indsats fra. Hvor det norske barneværn er kendetegnet ved at være mere omsorgs- og plejebaseret i deres perspektiv på børnevelfærd, er NAV-kontorerne mere fokuserede på, at de unge opnår økonomisk uafhængighed gennem job eller uddannelse. Studiet finder, at denne grundlæggende forskel mellem velfærdsinstitutionernes fokus og tænkning bevirker, at de unge tidligere anbragte oplever overgangen fra barneværnet til NAV-kontoret, når de fylder 18 år, som meget brat. Unge tidligere anbragte med et stort og komplekst behov for hjælp oplever, at de som følge af overgangen ikke får tilstrækkelig med hjælp. Studiet finder, at de unge oplever en overgang præget af manglende planlægning og information om overgangen, og at overgangen som følgende af den manglende information af mange opleves som meget dramatisk. Studiet konkluderer på den baggrund, at det tyder på, at der i mange tilfælde er en manglende inddragelse af de unge i overgangsprocessen. Studiet finder på baggrund af litteraturgennemgangen, at der er behov for udarbejdelse af rutiner og retningslinjer for planlægningen af overgangen, samt at den unge som en del af efterværnsindsatsen får tildelt en fast kontaktperson. Studiet konkluderer endvidere, at den faste kontaktperson skal være en, de unge har tillid til, og at kontaktpersonen er fleksibel og kan være tilgængelig for den unge over en længere periode.

5 Tema 2: Varighed af efterværnsindsatsen

3 af de inkluderede studier undersøger, hvilken betydning varigheden af efterværnsindsatsen har for de tidligere anbragte unges overgang til et selvstændigt voksenliv. I følgende tekstboks opsamles de centrale fund i studierne under tema 2 om varigheden af efterværnsindsatsen.

De overordnede fund på tværs af studierne under tema 2:

Varigheden af efterværnsindsatsen:

Studie 14 finder, at unge fortsat har brug for støtte efter efterværnets ophør. Videre finder studie 141 den sammenhæng, at unge, der har modtaget efterværn i en kortere periode, har en større prævalens i hjemløsestatistikkerne, end dem, der har modtaget efterværn i en længere periode. Studiet pointerer endvidere, at det i lyset af, at det særligt er de anbragte unge med de mest komplekse problematikker, der kommer ud i hjemløshed, er en nærliggende fortolkning, at det eksisterende efterværn har vanskeligt ved at imødekomme støttebehovene i denne gruppe. Konklusionen i studiet er derfor, at det er vigtigt at rette opmærksomheden på, om det eksisterende efterværn har en karakter, som gør det muligt at imødekomme den høje kompleksitet i støttebehovene hos mange af de anbragte unge, der i dag kommer ud i hjemløshed, og blandt de mest udsatte anbragte unge generelt.

Studie 578 undersøger virkningen af en lovændring i 2001, der havde til hensigt at styrke efterværnsindsatsen for tidligere anbragte unge. Hensigten med lovændringen var at styrke efterværnsindsatsen ved at give kommunerne værktøjer til at udvide efterværnet til det 23. år. Men lovændringen gav samtidig kommunerne mulighed for at slippe de unge tidligere anbragte allerede ved det fyldte 18. år og ikke som tidligere ved det fyldte 20. år. Studiet sammenligner grupper af unge tidligere anbragte før, under og efter lovændringen og finder, at lovændringen havde en umiddelbar, men ikke varig positiv virkning i forhold til indkomstniveauet for den gruppe af unge, der var i efterværn i perioden, hvor lovændringen blev implementeret. Derudover finder studiet negative virkninger af lovændringen i forhold til parametrene risiko for arbejdsløshed og de unges uddannelsesaktiviteter. Studiets fund indikerer samlet set, at de negative virkninger af, at en del af målgruppen af tidligere anbragte slippes af kommunerne allerede ved det 18. år overstiger de positive virkninger af, at en del af målgruppen tilbydes efterværn til det fyldte 23. år i forhold til uddannelse, beskæftigelse og indkomst.

Tema 2 dækker 3 af de inkluderede studier (se Tabel 5.1). Som det fremgår af tabellen, er studierne karakteriseret ved at være evidensstype A og C. Et af de inkluderede studier er karakteriseret ved at være effektstudie med kontrolgruppe og opnår derfor evidensniveau A (studie 578). De to øvrige studier opnår evidensniveau C. Studie 141 er et registerstudie, der gennemfører en før- og eftermåling, mens studie 14 er et kvalitativt interviewstudie, der også indeholder en litteraturgennemgang.

Tabel 5.1 Studier under tema 2 – varigheden af efterværnsindsatsen

TEMA 2 – Varigheden af efterværnsindsatsen		
Studie ID	Reference	Evidensniveau
14	Vendelbo, S.H. (2018). Tidligere anbragte unges daglige livsførelse og deltagelse. <i>Nordiske udkast</i> , (2), 78-94	C
141	Benjaminsen, L., Jeppesen, T. & Enemark M. (2020). <i>Hjemløshed i ungdommen: en registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation</i> . København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.	C
578	Andersen, S.H. (2019). The effect of aftercare on human capital acquisition among foster care alumni. <i>Children and Youth Services Review</i> , 103, 28-41.	A

I det følgende skitseres de enkelte studiers genstandsfelt, deres fund og hovedkonklusioner. Studierne præsenteres numerisk efter deres ID-nummer.

5.1 Studiernes fund

5.1.1 Studie 14: Tidligere anbragte unges daglige livsførelse og deltagelse

Studie 14 belyser, at unge tidligere anbragte unges sociale vanskeligheder skal forstås i en kontekst af samspillet mellem modstridende faktorer i form af forståelsen af den unge som selvstændig, når den unge fylder 18 år, manglende planlægning af efterværnsindsatsen efter efterværnsparagraffen i serviceloven (§ 76) (se afsnit 4.1.1 for nærmere beskrivelse af efterværnsparagraffen) og unge tidligere anbragtes udfordringer med at få adgang til positive relevante fællesskaber. Studiet bygger på en gennemgang af eksisterende forskning om efterværn samt en etnografisk undersøgelse baseret på interviews med fem unge, der har boet og gået i skole sammen på et socialpædagogisk opholdssted.

Studiet undersøger tidligere anbragte unges perspektiver på, hvordan det er at skulle udvikle en voksertilværelse som 18-årig efter at have boet på et socialpædagogisk opholdssted. Studiet beskriver, at de unge ofte ser frem til at afslutte deres anbringelse på et opholdssted og ofte har haft forestillinger om, hvordan livet vil være ude i den virkelige verden. De unge i dette studie har op til ophøret af anbringelsen, i samarbejde med deres kommunale sagsbehandler, lederne fra opholdsstederne, pædagoger og forældre, lagt planer for efterværnet og for, hvad der skal ske, når de unge flytter ud efter deres 18-års fødselsdag. Studiet finder dog, at de daglige rutiner og erfaringer med at udvikle sociale relationer, som de unge har udviklet inden for rammerne af opholdsstedets særlige udviklingsarrangement, ikke uden videre lader sig overføre til de unges daglige livsførelse uden for opholdsstedet. Studiet finder endvidere, at dette har betydning for de unges deltagelsesmuligheder og for, hvilke fællesskaber de søger. Studiet argumenterer for, at det politiske fokus på job og uddannelse i efterværn er problematisk, fordi de unge selv adresserer, at de i høj grad har brug for støtte til livets sociale aspekter og deltagelse i sociale fællesskaber, som er vigtige både for deltagelse i uddannelse, job og livet generelt. Dette behov for social støtte er ikke tænkt tilstrækkeligt ind i efterværnstilbuddene.

Studiet konkluderer, at det er umuligt at sætte en dato for, hvornår unge, der har været anbragt, ikke længere har brug for støtte, ligesom det er umuligt for de unge at vide, hvordan det er at bo i egen lejlighed og starte på job og uddannelse, når deres efterværn planlægges. Et fund i studiet er, at alle de unge i undersøgelsen fortsat havde brug for støtte efter efterværnets ophør, da de i løbet af efterværnsperioden ikke havde fået opbygget et socialt netværk. Studiet finder, at de unge ser det som deres største udfordring at skulle skabe sociale relationer og få adgang til fællesskaber. Et fund er endvidere, at hovedparten af de unges risikohandlinger, som fx brug af hash og stoffer, kan føres tilbage til manglende adgang til relevante positive fællesskaber. På den baggrund konkluderer studiet, at tidligere anbragte unges handlinger skal forstås ud fra deres særlige betingelser, og at efterværn, i sin nuværende form, ikke i tilstrækkelig grad tager højde for disse. Hovedkonklusionen i studiet er, at man, hvis man vil forandre og forbedre livsbetingelserne for tidligere anbragte unge, må udvikle nye efterværnsformer, der bl.a. inddrager og understøtter adgang til mangfoldige sociale relationer og inkluderende fællesskaber, der ikke eksklusivt er for tidligere anbragte unge, men derimod betydningsfulde og mulighedsskabende for alle, der deltager i fællesskaberne.

5.1.2 Studie 141: Hjemløshed i ungdommen: en registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation

Studie 141 er en registerbaseret forløbsundersøgelse af unge, der rammes af hjemløshed i ungdomsårene. Studiet følger en population af unge, der har været registreret som hjemløse i enten i de nationale kortlægninger af hjemløshed eller gennem ophold på § 110-boformer for borgere i hjemløshed. Ved at inddrage de unges tidligere historik undersøges det bl.a., om de videre livschancer for de unge i hjemløshed hænger sammen med øvrige sociale forhold i barndommen, herunder tidligere anbringelser.

Studiet finder, at hver tiende ung, der har været anbragt i barndommen, bliver registreret i hjemløshed, når de er mellem 18 og 24 år. Det gælder derimod kun en halv procent blandt unge, der ikke har været anbragt. Studiet undersøger videre, om der er en sammenhæng mellem den støtte, de unge har fået efter anbringelsen, og risikoen for hjemløshed tidligt i voksenlivet. Undersøgelsen finder, at der ikke er forskel på andelen af tidligere anbragte unge, der har modtaget efterværn efter efterværnsparagraffen i serviceloven (§ 76), og andelen af tidligere anbragte unge, der ikke har modtaget efterværn, som blev registreret i hjemløshed i 18-24-årsalderen. Mens studiet finder, at der ikke er nogen væsentlig forskel på andelen, der har modtaget efterværn, er der derimod en betydelig forskel på varigheden af efterværnet. De tidligere anbragte, der er blevet registreret i hjemløshed, har generelt været omfattet af efterværn i et væsentligt lavere antal dage end de tidligere anbragte, der ikke har været registreret i hjemløshed. For årgangen af 18-årige i 2013 var den gennemsnitlige varighed af efterværnet 614 dage blandt dem, der blev registreret i hjemløshed, mod 910 dage blandt dem, der ikke blev registreret i hjemløshed.

Studiet har endvidere undersøgt, om der er forskel i typen af efterværnet blandt de tidligere anbragte, der kommer ud i hjemløshed, sammenlignet med dem, der ikke gør. Typen af efterværn er opdelt i to hovedkategorier, henholdsvis efterværn bestående af et fortsat ophold på anbringelsesstedet eller i plejefamilie inklusive udslusningsophold på anbringelsesstedet, og efterværn bestående af en kontaktperson eller lignende uden fortsat ophold på anbringelsesstedet. Den samme unge kan have modtaget begge disse hovedtyper af efterværn, og kategorierne er således ikke gensidigt udelukkende. Studiet finder, at der for årgangene af 18-årige i 2011 og 2013 er en signifikant tendens til, at der blandt de tidligere anbragte, der kommer ud i hjemløshed, er en lidt lavere andel, der har fået efterværn i form af et fortsat ophold på anbringelsesstedet, end blandt de tidligere anbragte, der ikke kommer ud i hjemløshed. Derimod finder studiet, at der ikke er forskel på andelen med en fast kontaktperson eller lignende, når gruppen af unge tidligere anbragte, der er kommet ud i hjemløshed, sammenlignes med gruppen, der ikke er kommet ud i hjemløshed.

Studiet finder, at der blandt de tidligere anbragte, der kommer ud i hjemløshed, er en markant højere andel med både en psykisk lidelse og et misbrugsproblem end blandt de tidligere anbragte, der ikke er registreret i hjemløshed. Andelen, der har modtaget efterværn, er nogenlunde lige stor blandt både de tidligere anbragte unge, der kommer ud i hjemløshed, og dem, der ikke gør, men varigheden af efterværnet er markant lavere i gruppen, der er blevet registreret i hjemløshed. Studiet pointerer, at det i lyset af, at det særligt er de anbragte unge med de mest komplekse problematikker, der kommer ud i hjemløshed, er en nærliggende fortolkning, at det eksisterende efterværn har vanskeligt ved at imødekomme støttebehovene i denne gruppe. Dette kan samtidig være en medvirkende forklaring på, at efterværnet fravælges af den unge eller afsluttes fra kommunens side. Studiet konkluderer, at det snarere end kun et fokus på, i hvor høj grad de tidligere anbragte unge omfattes af det eksisterende efterværn, også er vigtigt at rette opmærksomheden på, om det eksisterende efterværn har en karakter, som gør det muligt

at imødekomme den høje kompleksitet i støttebehovene hos mange af de anbragte unge, der i dag kommer ud i hjemløshed, og blandt de mest udsatte anbragte unge generelt.

5.1.3 Studie 578: The effect of aftercare on human capital acquisition among foster care alumni¹

Studie 578 undersøger, om en lovændring af efterværensindsatsen i 2001 har betydning for virkningen af efterværensindsatsen efter serviceloven. Med henblik på at styrke efterværensindsatsen tilføjede man i 2001 en efterværnsparagraf i serviceloven. Efterværnsparagraffen (§ 76) gav kommunerne mulighed for at etablere efterværn for unge tidligere anbragte i alderen 18 år til og med 22 år (Espersen, 2004). Før 2001 havde kommunerne kun mulighed for at tilbyde en ung en forlængelse af foranstaltninger, herunder forlængelse af anbringelsen, indtil det fyldte 20. år. Med efterværnsparagraffen blev denne mulighed erstattet med muligheden for at tilbyde efterværn til det fyldte 23. år. Efterværensindsatsen efter efterværnsparagraffen er et tilbud, der primært er rettet mod unge, der er eller har været anbragt uden for hjemmet umiddelbart op til deres fyldte 18. år. Efterværn tilbydes unge i alderen 18-22 år, og tilbuddet gives, når det må anses for at være af væsentlig betydning for de unges behov for støtte og har til formål at hjælpe de unge med en bedre overgang til voksenlivet (se afsnit 3 for nærmere beskrivelse). Studiet anvender lovændringen til at undersøge virkningen af efterværensindsatsen før og efter udvidelsen af efterværensindsatsen. Dette ved at anvende difference-in-difference metode til at sammenligne tre kohorter af unge i efterværn før, under og efter lovændringen på udvalgte parametre, som efterværensindsatsen forventes at påvirke. Parametrene vedrører indkomst, beskæftigelse og de unges uddannelsesaktiviteter.

Studiet finder, at lovændringen i form af indførelsen af efterværnsparagraffen i serviceloven havde en umiddelbar, men ikke varig positiv virkning i forhold til indkomstniveauet for den kohorte af unge, der var i efterværn i perioden, hvor lovændringen blev implementeret. Derudover finder studiet negative virkninger af udvidelsen af efterværensindsatsen i forhold til parametrene risiko for arbejdsløshed og de unges uddannelsesaktiviteter. Studiet finder det desuden foruroligende, at de kohorter af tidligere anbragte, der afslutter deres anbringelse efter lovændringen, er mindre tilbøjelige til at være uddannelsesaktive, hvilket kan have langvarige konsekvenser for de unge tidligere anbragtes livsmuligheder og muligvis kan forklare det lavere indkomstniveau for de senere kohorter. I diskussionen af studiets fund konkluderes det, at fundene er modstridende med resultater i studier af amerikanske efterværnsprogrammer, men omvendt i overensstemmelse med fund i andre studier af efterværensindsatsen i Danmark. I studiet konkluderes det, at studiets fund indikerer, at ikke alle former for efterværn faktisk understøtter unge tidligere anbragtes overgang fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv. Hensigten med reformen i 2001 var at styrke efterværensindsatsen ved at give kommunerne værktøjer til at udvide efterværnet til det 23. år, men lovændringen gav samtidig kommunerne mulighed for at slippe de unge tidligere anbragte allerede ved det fyldte 18. år. Dette taget i betragtning kan implikationen af lovændringen faktisk være en reduktion af støtten for den del af de tidligere anbragte, som efter 2001 ikke tilbydes en efterværensindsats efter efterværnsparagraffen og deraf, at resultaterne i studie 578 afspejler de indirekte konsekvenser af det udvidede efterværn snarere end den faktiske udvidelse. Studiets fund indikerer altså samlet set, at de negative virkninger af, at en del af målgruppen af tidligere anbragte slippes af kommunerne allerede ved det 18. år, overstiger de positive virkninger af, at en del af målgruppen tilbydes efterværn til det fyldte 23. år i forhold til uddannelse, beskæftigelse og indkomst.

---

¹ Foster care alumni: Tidligere anbragte unge.

6 Tema 3 – Støttende relationer og netværksdannelse

6 af de inkluderede studier undersøger, hvilken betydning støttende relationer og netværksdannelse har for de unges overgang til et selvstændigt voksenliv. De støttende relationer og netværksdannelsen har på tværs af studierne forskellig karakter. Særligt i forhold til, hvem de unge opbygger støttende relationer til, er der forskel i indsatserne og studierne. Studierne undersøger fx betydningen af støttende relationer/mentorer, kontaktpersoner samt netværk mellem tidligere anbragte unge. De støttende relationer kan have et specifikt formål som sigte, men kan også være mere bredt dækkende i formål. I følgende tekstboks opsamles de centrale fund fra studierne under tema 3 med fokus på de vurderede virkninger af indsatserne, som er rapporteret i de enkelte studier.

De overordnede fund på tværs af studierne under tema 3:

Støttende relationer:

Studie 57 finder, at en central og gennemgående voksenfigur er af stor betydning i socialt udsatte børn og unges liv. Studiet konkluderer, at den personlige relation til en engageret voksen er værdifuld, og ser dermed kontaktpersonordningen som et gavnligt efterværn for tidligere anbragte.

Studie 24, der undersøger projektet *'Værts- og kontaktfamilier'*, finder, at det, at de unge tidligere anbragte tilknyttes en værts- eller kontaktfamilie, bidrager til at give de unge en blødere overgang til selvstændighed, hvor de unge gradvist støttes i at håndtere de udfordringer og praktiske opgaver, som de møder på vejen til et selvstændigt voksenliv. Herunder fx praktisk planlægning af hverdagen, generel økonomistyring, indkøb og sikkerhed i daglige rutiner samt et socialt sikkerhedsnet i forløbet, som kan have betydning, også efter efterværnstilbuddet. Studie 24, der også undersøger projektet *'Støtte fra frivillige organisationer'*, hvor de unge tidligere anbragte tilbydes et mødested og en frivillig mentor, finder, at projektet skaber tryghed for de unge, og at den tryghed videre skaber lydhørhed og velvilje hos de unge. Herigennem opstår der et potentiale i de frivillige projekter for at nå de unge og udvikle dem i en retning, hvor både uddannelse og beskæftigelse bliver realistiske målsætninger.

Studie 636 finder, at det individuelt tilrettelagte forløb i projektet Empower4u, hvor de unge i tiden imellem deltagelse i camps støttes af en vejleder eller mentor, har en positiv virkning på to tredjedele af de unge i forhold til deres tillid til egen handlekraft, og i form af den unges positive forventninger til, at den unge selv råder over de nødvendige evner og ressourcer til at klare de udfordringer, den unge er stillet overfor. Studie 637, der er en kvantitativ før-/eftermåling af fase 2 i projekt Empower4u, finder også en positiv virkning af forløbet på de unges tillid til egen handlekraft, mens virkningen fra forløbet på de unges mentale sundhed er mere begrænset.

Netværksdannelse:

Studie 57 finder, at efterværnsindsatser, der giver den unge mulighed for at møde andre tidligere anbragte, er gavnlige for nogle unge, mens de ikke er oplagt for andre tidligere anbragte. Dette understøttes af studie 542, der finder, at efterværnsindsatser med fokus på etablering af henholdsvis netværk med andre tidligere anbragte og relationelle forhold til kontaktpersoner, ifølge de unge selv har en positiv virkning på de unges selvværd, selvtillid, netværksevner og livsmod. De kvantitative analyser viser dog, at efterværnsdeltagerne har en lidt svagere tilknytning til uddannelsessystemet og flytter mere end sammenligningsgruppen. Studiet konkluderer på baggrund af fundene, at problemstillingen om, at efterværnsindsatser, hvor netværkene ikke rækker ud over anbringelsesmiljøet, bliver for isolerende for deltagerne. Studie 20, der undersøger en række forskellige projekter, finder endvidere, at hovedparten af de projekter, der arbejder med netværksskabelse, øget tilhørsforhold med ligesindede eller øget tilhørsforhold til ressourcestærke voksne, at de unge generelt har oplevet positiv udvikling på disse punkter. Omvendt finder et mindretal af de projekter, der arbejder med inklusion i samfundet, at de unge generelt har oplevet positive resultater inden for dette område.

Studierne er inden for dette tema karakteriseret ved at være fordelt på alle tre evidensstyper. To studier er af evidensstype A, et studie er evidensstype B, og tre studier er vurderet til at være evidensstype C. En stor del af studierne er evalueringsrapporter af konkrete efterværnsindsatser (20, 24, 636 og 637), to af disse samler op på en mængde varierende indsatser, hvor det er vanskeligt at identificere de virkende dele af de konkrete efterværnsindsatser, der behandles (20 og 24). To af studierne omhandler forskellige udviklingsfaser af den samme indsats (636 og 637).

Tablet 6.1 Studier under tema 3 – støttende relationer

TEMA 3 – Støttende relationer		
Studie ID	Reference	Evidensniveau
20	Deloitte Consulting (2017). <i>Efterværn og den gode overgang til voksenlivet. Erfaringsopsamling på baggrund af pulje til efterværn og netværksgrupper</i> . Odense: Socialstyrelsen.	C
24	Skårhøj, A., Højen-Sørensen, A.-K., Karmsteen, K., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H. (2016). <i>Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken</i> . København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:01.	C
57	Mølholt, A.-K., Stage, S.M.H., Pejtersen, J.H. & Thomsen, P. (2012). <i>Efterværn for tidligere anbragte unge: en videns- og erfaringsopsamling</i> . København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:04.	A
542	Højen-Sørensen, A.-K., Kohl, K.S., Dahl, K.M., Skårhøj, A., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H. (2016). <i>Lige muligheder – udsatte børn og unge: afsluttende evaluering</i> . København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:20.	A
636	Ledertoug, M.M. (2018). <i>Empower4U: fra udsat anbragt til egen tilværelse</i> . København: DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.	C
637	Tidmand, L. & Ledertoug, M.M. (2020). <i>EMPOWER4U – fra udsat anbragt til egen tilværelse – fase 2</i> . København: DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet	B

I det følgende gennemgås de enkelte inkluderede studier mere detaljeret i forhold til de relevante fund om indsatsernes virkninger. Studierne præsenteres numerisk efter deres ID-nummer.

6.1 Studiernes fund

6.1.1 Studie 20: Efterværn og den gode overgang til voksenlivet. Erfaringsopsamling på baggrund af pulje til efterværn og netværksgrupper

Studie 20 er en erfaringsopsamling af 16 projekter, der har modtaget midler fra en ansøgningspulje til efterværn og netværksgrupper for nuværende og tidligere anbragte børn og unge, der blev udmøntet med satspuljeaftalen for 2015-2018. Studiet bygger på tre datakilder i form af projekternes egen dokumentation i form af statusrapporter, selvevalueringer udfyldt af projekterne samt kvalitative interview med projektlederne fra de 16 projekter.

Studiet beskriver, at formålet med puljen til efterværn og netværksgrupper er at understøtte udviklingen og udbredelsen af helhedsorienterede indsatser for anbragte og tidligere anbragte børn og unge i alderen 11-30 år. Hensigten med projekterne i puljen er, at de igennem initiativer såsom væresteder, caféer og lignende tilbud skal bidrage til, at målgruppen får udvidet kontakt med jævnaldrende, der har nogle af de samme livserfaringer og udfordringer som dem selv, eller med ressourcerstærke voksne, såsom venskabsfamilier eller frivillige støttepersoner. For-

målet er, at projekterne skal støtte barnet eller den unge til at opnå netværk og sociale relationer, som de kan drage fordel af i deres nuværende livssituation og fremover, fx i forhold til at opnå øget trivsel, skabe et socialt netværk, færdiggøre folkeskolen, tage en uddannelse, få et arbejde, have styr på økonomien eller opnå en stabil boligsituation.

De 16 projekter i puljen er spredt over hele landet. De henvender sig til forskellige målgrupper og bringer forskellige metoder og aktiviteter i spil for at skabe resultater for de unge. Projekterne har gennemført forskellige typer af aktiviteter for målgruppen, og hvert projekt rummer typisk flere typer aktiviteter i forskellige kombinationer. De hyppigst anvendte aktiviteter er, ifølge studiet, sociale aktiviteter og netværksgrupper. Sociale aktiviteter kan for eksempel være workshops, fællesspisning, weekendture eller kreative forløb, der har til formål at styrke sociale relationer og øge sociale kompetencer. Netværks- og gruppeforløb har især til formål at reducere risikoen for ensomhed, bidrage til øget selvværd og selvtillid hos børnene og de unge samt fremme den generelle trivsel. Herudover indebærer mange projekter, at de unge mødes på fast basis i klubsteder eller væresteder, ligesom flere projekter tilbyder individuelle samtaler med professionelle voksne og gør brug af digitale kanaler, fx onlinegruppeforløb og Facebook-grupper. Studiet undersøger ikke kausale sammenhænge mellem de specifikke aktiviteter i de 16 projekter og projekternes virkninger. Studiet kan således ikke koble oplevede virkninger med konkrete aktiviteter i indsatserne og kan ikke belyse, om nogle aktiviteter frem for andre giver bedre resultater for de unge.

Studiet har undersøgt projekternes virkning i forhold til netværk og sociale kompetencer. Studiet beskriver, at netværk og sociale kompetencer bl.a. handler om at opbygge sunde relationer med ligesindede og med voksne rollemodeller i og uden for projekterne, at opbygge en følelse af fællesskab og samhørighed, reducere ensomhed, opbygge større tillid til systemet, integration i samfundet og at nedbryde fastfrosne forestillinger om sig selv gennem interaktion med andre. Studiet finder, at 11 ud af de 15 projekter, der arbejder med netværksskabelse, vurderer, at en større del, de fleste eller alle unge har fået et større netværk på baggrund af deltagelse i et af projekterne. Derudover finder studiet, at 10 ud af 14 af de projekter, der arbejder med øget tilhørsforhold med ligesindede, vurderer, at en større del, de fleste eller alle unge har opnået positive resultater på denne parameter, mens 4 ud af de 6 projekter, der arbejder med øget tilhørsforhold til ressourcestærke voksne, angiver, at de fleste eller alle unge har oplevet positive resultater på dette punkt. Studiet finder endvidere, at 3 ud af de 10 projekter, der arbejder med inklusion i samfundet, oplever, at de fleste, alle eller en større del af de unge har opnået dette resultat. En del projekter angiver dog, at de ikke ved, om målgruppen har oplevet inklusion som et resultat af projektaktiviteterne, da det har været svært for projekterne at følge op på.

6.1.2 Studie 24: Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken

Studie 24 indeholder en evaluering af projektet '*Støtte fra frivillige organisationer*'. Evalueringen bygger på kvalitative interview med projektledere, projektmedarbejdere, kommunale aktører samt tidligere anbragte unge.

I efterværnsindsatsen '*Støtte fra frivillige organisationer*' samarbejder frivillige organisationer med kommuner om at støtte tidligere anbragte unge. De unge tilbydes to former for efterværnsstøtte. For det første indsatser, der tilbyder et mødested. Her kan de unge komme og møde andre unge, der har været ansbragt. Samværet er organiseret omkring et måltid og kan suppleres af andre aktiviteter, fx udflugter, spil, biografture og evt. samtaler. For det andet en ind-

sats, der tilbyder en frivillig mentor til den unge. Mentoren kan støtte den unge i mange forskellige ting, fx at lære at lave mad og handle ind, få styr på økonomi, starte uddannelse eller fungere som en ven, man kan sparre med. I projektet forpligter både de frivillige organisationer og deres samarbejdskommuner sig på et samarbejde, hvor kommunen systematisk henviser relevante unge til de frivillige projekter.

Studiet finder, at der opstår en række potentialer for at nå målgruppen, når de frivillige projekter tilbyder tidligere anbragte unge en indsats forankret i deres organisation med de særlige rammer, der kendetegner den frivillige sektor og derved supplerer kommunens efterværnstilbud. Et fund er, at de frivillige organisationer i høj grad tager udgangspunkt i den unges ønsker og behov. De stiller ikke samme krav om dokumentation af arbejdet med den unge, som kommunale tilbud gør, hvilket både unge og medarbejdere fra kommune og frivillige organisationer fremhæver som en fordel ved de frivillige organisationers tilbud om støtte. Derudover fremhæver de unge det særlige ved, at det er frivilligt, om de vil komme i projektet, hvilket står i kontrast til de regler, de tidligere har oplevet i kommunalt regi. Studiet finder endvidere, at de unge oplever, at medarbejderne udviser engagement i de unges liv, og at de er frivillige, hvorfor relationen til den unge ikke er betinget af økonomiske incitament. De frivillige tilbud er vedholdende og fleksible i deres tilgang, hvilket bidrager med stabilitet i de unges liv. De skaber ligeværdige relationer, som de unge fremhæver som en styrke. Heri ligger muligheden for ung-til-ung relationer samt for mødestedprojekterne at møde ligesindede med samme baggrund som dem selv og dermed det positive i at opleve en form for normalitet omkring både egen person og de følelser, de har omkring deres opvækst.

Studiet finder, at de frivillige projekter formår at favne en bred målgruppe af unge, og projektmedarbejderne oplever i vid udstrækning at være i stand til at tage imod de unge, der ikke får eller takker nej til et kommunalt efterværn. Studiet konkluderer samlet set, at de potentialer, der viser sig i projektet, skaber tryghed for de unge og videre, at den tryghed skaber lydhørhed og velvilje, hvorigennem der opstår et potentiale i de frivillige projekter for at nå de unge og udvikle dem i en retning, hvor både uddannelse og beskæftigelse bliver realistiske målsætninger.

Et fund i studiet er, at formaliserede samarbejdsmodeller skaber en ramme for samarbejdet mellem kommunen og den frivillige organisation, hvor samarbejdsparterne kan diskutere eventuelle udfordringer. Derved opstår muligheden for at udvikle samarbejdet, så det i højere grad imødekommer målet om, at flere unge, der ikke modtager kommunalt efterværn, får en anden form for støtte. Studiet viser, at dette potentiale ikke opstår i de projekter, hvor samarbejdet mellem organisationerne foregår mere ad hoc.

Studie 24 evaluerer endvidere projektet '*Værts- og kontaktfamilier*'. Evalueringen bygger på kvalitative interview med de projektansvarlige. Projektet er afprøvet som et kommunalt efterværnstilbud i to kommuner. Tilbuddet giver tidligere anbragte unge mulighed for enten at bo i en værtsfamilie eller få tilknyttet en kontaktfamilie, der kan yde praktisk og følelsesmæssig støtte i overgangen fra anbringelse til selvstændig bolig. Samlet set skal initiativet bidrage til, at de unge får: redskaber til selvstændigt at forestå praktisk planlægning af hverdagen, herunder generel økonomistyring, indkøb og sikkerhed i daglige rutiner; struktur i hverdagen; et socialt sikkerhedsnet i forløbet, som kan have betydning, også efter efterværnstilbuddet; en lettere overgang fra anbringelse til egen bolig og dermed efterfølgende mere stabile boligforhold. Indsatsen er henvendt til tidligere anbragte unge, der ikke har omfattende støttebehov, men som omvendt heller ikke er parate til på selvstændig vis at håndtere voksenlivets udfordringer og opgaver.

I forhold til projektet '*Værts- og kontaktfamilier*' finder studiet, at projektledere og projektmedarbejdere giver udtryk for, at både tilbud om værtsfamilie og tilbud om kontaktfamilie bidrager til at give de tidligere anbragte unge en blødere og mere gradvis overgang til selvstændighed. Værts- og kontaktfamilierne medvirker til, at de unge gradvist støttes i at håndtere de udfordringer og praktiske opgaver, som de møder på vejen til et selvstændigt voksenliv.

Studiet rapporterer, at de unge, ifølge de projektansvarlige, giver udtryk for, at tilbuddet udgør en mere familielignende indsats, hvor de føler, de kan høre til og være sig selv. Derudover giver det for de unge en tryghed at vide, at de ikke står alene i forhold til de udfordringer, de møder.

Et fund i studiet er, at det er en stor fordel, når værts- eller kontaktfamilien kan findes inden for den unges eksisterende netværk, da dette bevirker, at den unge hurtigere opnår tillid til familien, når der bygges på en eksisterende relation, som den unge selv har peget på, og hvor matchet rummer et gensidigt tilvalg mellem den unge og familien. Et fund er endvidere, at mange af de familier, der påtager sig opgaven, ofte gør det ud fra et ønske om at gøre en forskel for den konkrete unge, hvilket betyder, at relationen ofte rækker ud over indsatsens ophør.

Studiet finder dog også, at der kan være udfordringer forbundet med tilbuddet om værts- og kontaktfamilier. Dette som følge af, at tilbud om værtsfamilie er underlagt de juridiske regler for en anbringelse, hvilket kan udgøre en barriere for normalitet. For eksempel har den unge ikke mulighed for at få SU under uddannelse, hvilket kan betyde, at den unge fastholdes i en identitet som anbragt og ikke kan opnå den normalitet for ungelivet, som han eller hun selv ønsker.

6.1.3 Studie 57: Efterværn for tidligere anbragte unge – en videns- og erfaringsopsamling

Studiet finder, at efterværnsindsatser, hvor tidligere anbragte har mulighed for at møde hinanden, eksempelvis kan være cafétilbud og samtalegrupper samt digitale platforme. Det er alle tilbud, hvor tidligere anbragte kan dele deres erfaringer om en opvækst, der på nogle måder er meget anderledes end deres jævnaldrendes. Ifølge studiet fremhæver forskere og praktiskere, som er fortalere for netværk blandt de unge selv, at de unge via netværk med andre tidligere anbragte kan føle sig som en del af et fællesskab. Studiet finder endvidere, at nogle unge føler, at det er nemmere at være sammen med andre unge, der har forståelse for deres situation. De oplever, at skæbnefællesskabet er altafgørende for deres trivsel. Studiet fremhæver dog også, at skeptikere peger på, at skæbnefællesskabet risikerer at føre til fastholdelse af negative opfattelser. Problematikken relaterer sig til, at negative selvforestillinger indebærer en risiko for, at tidligere anbragte bliver marginaliseret, i kraft af at de og omgivelserne fastholder dem i en rolle og problemkategori som "tidligere anbragt". Unge selv, der er skeptiske i forhold til at indgå i netværk med andre tidligere anbragte unge, italesætter, at de ikke ønsker at blive sat i bås med andre tidligere anbragte. Disse unge ønsker at klare sig selv og føler sig fastholdt i en kategori som tidligere anbragt, som de ønsker at vriste sig fri af. Studiet konkluderer på den baggrund, at efterværnsindsatser, der giver den unge mulighed for at møde andre tidligere anbragte, er gavnlige for nogle unge, mens sådanne gruppebaserede efterværnsindsatser ikke er konstruktive for andre unge.

Studiet finder, at en tredjedel af de danske efterværnsmodtagere, der modtager efterværn efter efterværnsparagraffen i serviceloven (§ 76) (se afsnit 4.1.1, hvor studiet tidligere er beskrevet), får en efterværnsindsats i form af en kontaktperson. Ifølge studiet peger forskning entydigt på, at en central og gennemgående voksenfigur er af stor betydning i socialt udsatte børn og unges liv. Ifølge studiet bakker de unge selv op om, at en god personlig relation til en voksen er værdifuld. Studiet pointerer, at tidligere anbragte ikke, som deres jævnaldrende, har de samme

forudsætninger for at have en central voksenperson i deres liv. Nogle kan trække på familie-medlemmer og netværk, men hovedparten har ikke denne mulighed. Ifølge studiet udfylder kontaktpersonen for nogle unge derfor et helt essentielt behov for voksenkontakt, og relationen kan bidrage afgørende til, at den unge får en god overgang til voksentilværelsen. Studiet refererer, at forskning viser, at baggrunden for, at nogle unge klarer sig godt efter afslutningen af en anbringelse, er, at de har en personlig eller professionel støtte. Denne støtte kan være fra mentorer, efterværnsmedarbejdere eller for nogle vedkommende fra forskellige familiemedlemmer. På trods af kontaktpersonordningens potentiale som kompensation for andre personlige voksenrelationer står og falder kontaktpersonordningen, ifølge studiet, på kemien mellem kontaktpersonen og den unge. Studiet finder, at nogle unge er mere heldige end andre i forhold til at etablere en god relation til kontaktpersonen. Studiet pointerer endvidere, at kontaktpersonordningen samtidig er underlagt den strukturelle udfordring, at kontaktpersonen, som ansat i kommunen, kan skifte arbejdsplads og få nyt job. Dette kan skabe usikker grund for det vigtige element, at den personlige relation er vedvarende og stabil. Studiet konkluderer, at den personlige relation til en engageret voksen er værdifuld, og at dette bakker op om, at kontaktpersonordningen er et gavnligt efterværn for tidligere anbragte. En god relation mellem kontaktperson og en tidligere anbragt er dog meget personafhængig.

6.1.4 Studie 542: Lige muligheder – udsatte børn og unge: afsluttende evaluering

I studie 542 samles op på flere forskellige efterværnsindsatser, hvor netværk med andre tidligere anbragte er en fællesnævner for indsatserne. Ligeledes er det relationelle forhold til kontaktpersonerne en af de tilgange, der gøres brug af i indsatserne.

Indsatserne i afrapporteringen dækker over 10 projekter med samlet 451 deltagende unge. Disse projekter består af individuelle tilbud, der oftest består af en kontaktpersonordning eller netværksaktiviteter og gruppebaserede forløb, der består af en mangfoldighed af tilbud med forskellige fokusområder. En del af de gruppebaserede forløb er kurser, mens andre er mere socialfokuserede arrangementer.

I de kvalitative interviews vurderer de unge selv, at efterværnsprojekterne har en positiv virkning, herunder på de unges selvværd, selvtillid, netværksevner og generelt mod på livet. Oplevelsen blandt de unge er, at de i efterværnsprojekterne finder en fælleshed med de andre tidligere anbragte og anser projekterne som fristederne, hvor de har mulighed for at være sammen med andre, der forstår dem og deres baggrund. Deltagerne mener selv, at efterværnsindsatserne opfylder et behov hos dem selv, og at indsatserne har en positiv virkning på deres liv.

De positive resultater af indsatserne kan dog ikke genfindes i de kvantitative analyser af de unge efterværnsdeltagere over tid, hvor resultaterne for de unge efterværnsdeltagere i det store og hele stemmer overens med en kvantitativ matchet gruppe. Områderne, hvor resultaterne adskiller sig, er på uddannelses- og bopælsområdet, hvor efterværnsdeltagerne har en lidt svagere tilknytning til uddannelsessystemet og flytter mere end en sammenlignelig målgruppe.

I studie 542 rejses problemstillingen af, om efterværnsindsatserne bliver for isolerende, og netværkene for deltagerne bliver med andre tidligere anbragte og dermed ikke netværk, der rækker ud i samfundet ud over anbringelsesmiljøet. Dog rejses også problemstillingen, at det er muligt, at resultaterne af efterværnsindsatserne først kan ses kvantitativt efter 5-10 år i forhold til uddannelse eller beskæftigelse.

6.1.5 Studie 636: Empower4U: fra udsat anbragt til egen tilværelse

I studie 636 følges EMPOWER4U's første fase, der forløber over et år og er et særligt tilrettelagt program for anbragte mellem 17 og 23 år, der enten er på vej ud af anbringelse eller fornyligt har afsluttet en anbringelse. Fælles for deltagerne er, at de vurderes til at mangle færdigheder for at kunne klare sig selv. Forløbet er fokuseret på to camps, mentorstøtte og individuel vejledning via en "livlinje" fra Børnehjælpsdagen. Camps er også afviklet af en ekstern leverandør. Fokus for indsatsen er deltagerens tillid til egen handlekraft i form af den unges positive forventninger til, at den unge selv råder over de nødvendige evner og ressourcer til at klare de udfordringer, den unge er stillet overfor samt forventning til egen mestring. Derudover fokuseres også på trivsel og resiliens.

Opbygningen af indsatsen er individuelt tilrettelagt, hvor den unge på de intensive camps får indsigt i egne potentialer og redskaber til at udvikle disse. I den mellemliggende periode arbejder den unge med mentor og på en-dags-arrangementer med redskaberne inden for de udvalgte fokusområder. I den mellemliggende periode er indsatsen karakteriseret ved at foregå med den unge i en relation med enten vejleder eller mentor.

Af rapporteringen bygger hovedsagelig kvantitativ data på de unge med før- og eftermålinger inden for de relevante områder. Her findes det, at der overordnet er en positiv virkning på de unges tillid til egen handlekraft. Dette dækker over en relativ stor variation, hvor ca. to tredjedele af de unge oplever en positiv virkning på tilliden til deres egen handlekraft, mens ca. en tredjedel oplever en negativ virkning. Det bemærkes i af rapporteringen, at dette fund lægger op til en yderligere kvalitativ udforskning for at undersøge, hvorvidt det er bestemte grupper, der profiterer positivt eller negativt af indsatsen.

6.1.6 Studie 637: EMPOWER4U – fra udsat anbragt til egen tilværelse – fase 2

EMPOWER4U bliver også studeret i studie 637, der undersøger fase 2 af projektet. Der tages fortsat afsæt i to camps med intensiv læring og individuelle forløb med tæt tilknytning af rådgivning og mentoring med afsæt i den enkelte unges behov. Ud over indsatsen som beskrevet under fase 1 i studie 636 er der derudover fokuseret endnu mere på perioden mellem de to camps, altså forløbene, hvor deltagerne selv arbejder med de tillærte redskaber i samarbejde med mentor og rådgivningsindsats. Målgruppen for projektet er udvidet med et år, så indsatsen nu dækker målgruppen i alderen 17 til 24 år. Derudover kendetegnes målgruppen ved at være enten på vej ud af en anbringelse eller netop at have afsluttet en anbringelse.

Fase 2 bygger videre på fase 1 og søger at anvende anbefalingerne fra studie 636 i forløbet. 45 deltagere startede på forløb 2 og dermed før målingen, mens 38 unge deltog i eftermålingen.

I fase 2 af EMPOWER4U er også tilkoblet indsatsen '*Mit drømmejob*', hvor deltagerne med udgangspunkt i egne drømme om arbejdslivet får afdækket kvalifikationer, krav og muligheder. Deltagelse i '*Mit drømmejob*' var et tilbud til de deltagende unge og kan således ses som værende en tilføjelse til de individuelt tilrettelagte forløb.

Alle indsatser i EMPOWER4U er kommune-eksterne leverandører, men i fase 2 arbejdes på etablering af samarbejder med kommuner.

I den kvantitative før-/eftermåling ses der igen en positiv virkning af forløbet på de unges tillid til egen handlekraft i form af den unges positive forventninger til, at den unge selv råder over de nødvendige evner og ressourcer til at klare de udfordringer, den unge er stillet overfor, mens virkningen fra forløbet på de unges mentale sundhed ses som værende mere begrænset. Det

bemærkes i rapporten, at videreudviklingen fra fase 1 til fase 2 ser ud til at forstærke den positive virkning af forløbet. En opfølgning på de unge, der deltog i fase 1, ser desuden ud til at underbygge, at virkningerne af forløbet på længere sigt også er mere positive, end når de måles umiddelbart efter forløbet.

Delprojektet *'Mit drømmejob'* vurderes i studie 637 også til at have en positiv virkning, da alle deltagere i forløbet aktivt forholder sig til deres fremtid efter deltagelsen.

7 Tema 4 – Uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet

Dette tema handler om studier, der omhandler efterværnsindsatser, der fokuserer på specifikke områder af de unges liv, eller som undersøger virkningen af efterværnsindsatser i forhold til specifikke områder af de unges liv. Temaet inkluderer 8 studier, der undersøger virkningen af forskellige efterværnsindsatser i forhold til henholdsvis uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet. I følgende tekstboks opsamles de centrale fund fra studierne under tema 4.

De overordnede fund på tværs af studierne under tema 4:

Uddannelse og beskæftigelse:

Studie 463 finder, at det for unge, der har været anbragt i plejefamilie, ser ud til, at efterværn har en relativ stor positiv betydning for at fuldføre en ungdomsuddannelse samt reducerer risikoen for at modtage økonomisk socialhjælp. Studiet finder en tilsvarende virkning af efterværn for unge, der har været anbragt på institution. På den baggrund konkluderer studiet, at efterværn ser ud til at have en selvstændiggørende virkning på unge, som har været anbragt uden for hjemmet. Resultaterne viser også, at et længerevarende efterværn (til efter det 20. år) kan have en forstærkende virkning i forhold til at reducere risikoen for at modtage økonomisk socialhjælp, ud over den virkning efterværn har i forhold til gennemførelse af en ungdomsuddannelse. Ifølge studiet ser det ud til, at efterværn i form af forlængelse af anbringelse i plejefamilie ser ud til at have den største positive virkning i forhold til at gennemføre en ungdomsuddannelse, komme i beskæftigelse samt i forhold til at reducere modtagelse af sundhedsydelse og økonomisk socialhjælp. Studiet konkluderer på baggrund af fundene, at der er god grund til at satse mere på efterværnstiltag i form af fortsat anbringelse i plejefamilie, forlænget støtte og tæt opfølgning i overgangen til voksenlivet.

Studie 24 finder, at en kommunal samarbejdsmodel, der lægger op til en ny tværfaglig organisering af det professionelle samarbejde, ser ud til at skabe en mere koordineret indsats for samarbejde mellem forskellige fagpersoner om den enkelte unges unikke situation. Et fund er, at de unge inddrages mere aktivt i at fastsætte mål for fremtiden, hvilket bevirker, at de unge føler sig lyttet til og får en følelse af ejerskab. Studiet finder dog også, at der kan være udfordringer forbundet med at motivere de unge til at tage aktivt ansvar for deres vej til uddannelse/beskæftigelse. Studie 535 er en kvantitativ evaluering af den kommunale samarbejdsmodel, der evalueres kvalitativt i studie 24. Studie 535 finder ingen virkning af den kommunale samarbejdsmodel i forhold til uddannelse og beskæftigelse, når de unge, der har deltaget i projektet, sammenlignes med en matchet gruppe af unge, som ikke har deltaget. Tilsvarende finder studie 542, at en række projekter med forskellige individuelle og gruppebaserede tilbud, med fokus på opbygning af netværk og relation til en kontaktperson, ikke har nogen virkning i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Studiet finder, at efterværnsdeltagerne har en lidt svagere tilknytning til uddannelsessystemet og flytter mere end sammenligningsgruppen. Slutelig finder studie 20, der undersøger en række projekters virkning i forhold til uddannelse og beskæftigelse, at halvdelen af projekterne finder positive resultater i forhold til beskæftigelse, mens en større del af projekterne oplever positive resultater i forhold til uddannelse.

Boligsituation:

Studie 620 finder, at efterværn er en støtte og hjælp, i forhold til at unge tidligere anbragte oplever at være blevet mere selvstændige med hensyn til at kunne bo selv. I relation til boligsituationen finder studie 57, at tilbud, hvor den unge bor sammen med jævnaldrende, der ikke har været anbragt, kan give de tidligere anbragte unge mulighed for tryghed, hjælp og rollemodeller. Studie 20 har undersøgt 16 projekter med fokus på efterværn og netværksgrupper for nuværende og tidligere anbragte børn og unge. Studiet finder, at der er skabt positive resultater i forhold til øget selvværd og forbedret trivsel, men mindre lovende resultater i forhold til kompetencer til at håndtere boligsituation og privatøkonomi og i særdeleshed i forhold til at komme ud af misbrug.

Kriminalitet:

Studie 236 finder, at projektet, hvor en koordinator følger unge, hvis anbringelse på en sikret institution ophører, med henblik på at have et langsigtet fokus på støtteforanstaltninger samt at koordinere indsatserne, ikke havde nogen virkning på de unges situation i relation til registreret kriminalitet og genanbringelse på opfølgningstidspunktet.

Studierne er i dette tema karakteriseret ved at være af evidensstype A eller C, med 5 studier af evidensstype A og 3 studier af evidensstype C. Metodisk er 5 af studierne funderet i registerstudier, der med god datamæssig mæthed undersøger virkninger af efterværnsindsatserne (57, 236, 463, 535 og 542). 3 af studierne er baseret på kvalitative data (20, 24 og 620).

Tablet 7.1 Studier under tema 4 – uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet

TEMA 4 – Uddannelse, beskæftigelse, bolig og kriminalitet		
Studie ID	Reference	Evidensniveau
20	Deloitte Consulting (2017). <i>Efterværn og den gode overgang til voksenlivet. Erfaringsopsamling på baggrund af pulje til efterværn og netværksgrupper</i> . Odense: Socialstyrelsen.	C
24	Skårhøj, A., Højen-Sørensen, A.-K., Karmsteen, K., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H. (2016). <i>Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken</i> . København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:01.	C
57	Mølholt, A.-K., Stage, S.M.H., Pejtersen, J.H. & Thomsen, P. (2012). <i>Efterværn for tidligere anbragte unge: en videns- og erfaringsopsamling</i> København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:04.	A
236	Andersson, V.M., Sallnäs, M. & Lundström, T. (2014). Good idea, bad prerequisite, zero result – the meaning of context in implementing aftercare for young people in secure unit care. <i>Journal of Children's Services</i> , 9(3), 248-260.	A
463	Paulsen, V., Wendelborg, C., Riise, A., Berg, B., Tøssebro, J. & Caspersen, J. (2020). <i>Efterværn – en god overgang til voksenlivet? Helhetlig oppfølging av ungdom med barnevernerfaring</i> . Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.	A
535	Karmsteen, K., Montgomery, C.J. & Pejtersen, J.H. (2016). <i>Anbragte unges overgang til voksenlivet II: kvantitativ evaluering af to efterværnsinitiativer under efterværnspakken</i> . København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:25.	A
542	Højen-Sørensen, A.-K., Kohl, K.S., Dahl, K.M., Skårhøj, A., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H. (2016). <i>Lige muligheder – udsatte børn og unge: afsluttende evaluering</i> . København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:20.	A
620	Kjærsg, D. & Damsgaard, A.-D.R.B. (2015). <i>Efterværnets betydning for tidligere anbragte unge: En komparativ undersøgelse af efterværnets betydning for tidligere anbragte unges livssituation frem mod en selvstændig voksentilværelse</i> [speciale]. Aarhus Universitet, Institut for Uddannelse og Pædagogik.	C

I det følgende gennemgås de enkelte inkluderede studier mere detaljeret i forhold til de relevante fund om indsatsernes virkninger. Studierne præsenteres numerisk på baggrund af deres ID-nummer.

7.1 Studiernes fund

7.1.1 Studie 20: Efterværn og den gode overgang til voksenlivet. Erfaringsopsamling på baggrund af pulje til efterværn og netværksgrupper

Studiet har undersøgt 16 projekter, der har modtaget midler fra en ansøgningspulje til efterværn og netværksgrupper for nuværende og tidligere anbragte børn og unge, der blev udmøntet med satspuljeaftalen for 2015-2018. Studiet er tidligere beskrevet i afsnit 6.1.1. Studiet evaluerer projekternes virkning i forhold til individuel udvikling og kompetencer. Studiet undersøger ikke kausale sammenhænge mellem de specifikke aktiviteter i de 16 projekter og projekternes virkninger. Studiet kan således ikke koble oplevede virkninger med konkrete aktiviteter i indsatserne og kan ikke belyse, om nogle aktiviteter frem for andre giver bedre resultater for de unge.

Studiet beskriver, at individuel udvikling og kompetencer handler om, at de unges trivsel og selvværd forbedres, og at de unge opbygger kompetencer, der kan hjælpe dem til en selvstændig voksertilværelse. Dette handler ifølge studiet bl.a. om, at de unge føler sig værdifulde, lærer at tackle utryghed, opnår en forståelse af, at anbringelse er et livsvilkår, og opnår en følelse af at kunne handle selv. Ifølge studiet vurderer projekterne, at der især er skabt positive resultater i forhold til øget selvværd og forbedret trivsel. Derimod vurderes resultaterne mindre lovende for målsætningerne om øgede kompetencer til at håndtere boligsituation og privatøkonomi og i særdeleshed i forhold til at komme ud af misbrug. Studiet finder, at relativt mange af de projekter, der netop arbejder med disse områder, oplever, at få eller ingen af de unge tilegner sig kompetencerne. Studiet bemærker i den sammenhæng, at fx misbrugsproblemer er en stor udfordring, der ofte vil kræve behandling ud over, hvad der er indeholdt i projekterne.

Studiet undersøger endvidere projekternes virkning i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Studiet beskriver, at uddannelse og beskæftigelse i projekterne handler om at understøtte de unge i at komme i eller tættere på uddannelse og arbejde. Resultaterne handler om job- og uddannelsesparathed og om motivation for og fastholdelse i uddannelse og/eller beskæftigelse. Studiet finder, at der er en relativ stor variation i projekternes oplevede resultater, når det kommer til uddannelse og beskæftigelse. Af de 11 projekter, der arbejder med beskæftigelse, oplever halvdelen af projekterne positive resultater for størstedelen af de unge, mens den anden halvdel af projekterne kun oplever positive resultater for en mindre del af de unge. Tilsvarende finder studiet, at halvdelen af de 14 projekter, der arbejder med uddannelse, oplever, at størstedelen af de unge opnår resultater på denne parameter, mens fire projekter kun oplever resultater for få af de deltagende unge.

7.1.2 Studie 24: Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken

Studie 24 indeholder bl.a. en evaluering af projektet '*Vejen til uddannelse og beskæftigelse*'. Evalueringen bygger på kvalitative interview med projektledere, projektmedarbejdere, kommunale aktører samt tidligere anbragte unge.

Efterværnsinitiativet '*Vejen til uddannelse og beskæftigelse*' består af en kommunal samarbejdsmodel, der lægger op til en ny tværfaglig organisering af det professionelle samarbejde med henblik på at støtte de unge på vej mod uddannelse og beskæftigelse. Samarbejdsmodellen indeholder et tværfagligt team, bestående af relevante fagpersoner, herunder den unges sagsbehandler, den unges kontaktperson/mentor og Ungdoms- og Uddannelsesvejleder. Den tværfaglige gruppe mødes med den unge og repræsentanter fra den unges netværk, herunder

fx den unges forældre, plejeforældre eller primærpædagog på anbringelsesstedet. Det tværfaglige team følger de unge fra 15-årsalderen og frem til det 23. år. Der holdes som udgangspunkt samarbejds møder, når de unge er 16, 17 ½ og 18 ½ år, men hensigten er, at det tværfaglige team skal fungere fleksibelt, og at relevante fagpersoner kan indkaldes til møde med den unge alt efter behov. Et vigtigt led i modellen er, at der løbende fastsættes mål for uddannelse og beskæftigelse, som de professionelle skal understøtte opnåelsen af, og som de unge skal arbejde for at indfri.

Studiet finder, at samarbejdsmodellen skaber en mere koordineret indsats for samarbejde mellem forskellige fagpersoner om den enkelte unges unikke situation. Modellen bidrager til at skabe en målrettet indsats, hvor indsatsens fokus på den unges vej til uddannelse eller beskæftigelse giver en mere løsnings- og handlingsorienteret tilgang med fokus på den unges ressourcer. Studiet finder endvidere, at samarbejdsmodellen skaber en sammenhængende indsats, hvor alle de fagprofessionelle holder ét samlet møde med den unge frem for flere separate møder. Dette skaber også en bedre overlevering mellem forvaltninger/instanser. Et fund er desuden, at de unge inddrages mere aktivt i at fastsætte mål for fremtiden, hvilket bevirker, at de unge føler sig lyttet til og får en følelse af ejerskab. Studiet finder dog også, at der kan være udfordringer forbundet med at motivere de unge til at tage aktivt ansvar for deres vej til uddannelse/beskæftigelse.

Studiet konkluderer overordnet, at der er mange potentialer i samarbejdsmodellen, men at der også er en række udfordringer. Studiet finder, at mange af de unge er udfordret i forhold til at skulle tage aktivt ansvar for deres vej til uddannelse og beskæftigelse på grund af manglende modenhed og foranstaltningstræthed. Fagpersonerne står derfor over for en svær opgave i forhold til at motivere de unge. Derudover er der en række samfundsmæssige udfordringer, herunder mangel på billige ungdomsboliger, hvilket i samspil med en økonomisk dårlig situation skaber bekymring hos de unge.

7.1.3 Studie 57: Efterværn for tidligere anbragte unge: en videns- og erfaringsopsamling

Studie 57 er tidligere beskrevet i afsnit 4.1.2 og 6.1.3. Studie 57 finder, at en personlig relation også kan findes andre steder end i en kontaktpersonordning. Erfaringsopsamlingen, der er gennemført som en del af studiet, viser, at nogle kommuner tilbyder tidligere anbragte at bo sammen i en lejlighed med unge, der ikke har været anbragt uden for eget hjem. Ifølge studiet fungerer disse unge som rollemodeller, samtidig med at de kan give tidligere anbragte unge tryghed og et netværk. Studiet konkluderer på den baggrund, at botilbud, hvor den unge bor sammen med jævnaldrende, der ikke har været anbragt, kan give de tidligere anbragte unge mulighed for tryghed, hjælp og rollemodeller.

7.1.4 Studie 236: Good idea, bad prerequisite, zero result – the meaning of context in implementing aftercare for young people in secure unit care

Studie 236 undersøger et projekt omkring afslutning af anbringelse, hvis formål er at understøtte overgangen fra at være anbragt på en sikret institution til at modtage støtte i regi af den kommunale service i Sverige. Projektet er baseret på idéen om en sammenhængende indsats. Studiet bygger på et kvasi-eksperimentelt design, der sammenligner en gruppe af unge, der deltog i projektet, med en match-gruppe af unge, som ikke deltog i projektet, i forhold til outcome-mål vedrørende registreret kriminalitet og genanbringelse på en sikret institution.

Studiet beskriver, at sikrede institutioner i Sverige har vidtgående disciplinære beføjelser i forhold til at uddanne, behandle og håndtere unge med omfattende adfærdsproblemer. Denne form for anbringelse er stærkt institutionaliseret, men forskning viser, at det er vanskeligt at skabe positive resultater med denne form for anbringelse. Ofte er de unge anbragt som følge af alvorlige kriminalitets- og misbrugsproblemer, samt for manges vedkommende og særligt for de anbragte piger, psykiske udfordringer. En af vanskelighederne ved denne type anbringelse er, at behandlingen sigter mod at lære de unge anbragte at håndtere livet uden for en sikret institution, men at behandlingen finder sted i et kunstigt miljø på institutionen. Dilemmaet kommer særligt til udtryk, når de unge afslutter deres anbringelse på institutionen.

Som følge af udfordringerne forbundet med de unges ophør af anbringelse på de sikrede institutioner iværksatte den svenske regering projektet *'Leaving care'*, hvis overordnede formål var at undgå at udskrive unge fra sikrede institutioner uden planer for videre støtteforanstaltninger. Projektet blev gennemført i samarbejde med 15 svenske kommuner. Kernen i projektet var engagering af 24 koordinatore, hvis opgave var at følge de anbragte unge i perioden efter anbringelsens ophør med henblik på at have et langsigtet fokus på støtteforanstaltninger for de unge samt at facilitere samarbejdet mellem de involverede parter omkring de unge. Generelt har anbragte unge i Sverige adgang til støtte i velfærdssystemet i form af fx somatisk og psykiatrisk behandling, samtidig med at unge, der afslutter anbringelse, ofte fortsat har kontakt med den kommunale socialservice, fx i relation til økonomisk støtte og boligforhold. Det nye i projektet bestod på den baggrund i koordinatoren, der skulle sikre en sammenhængende indsats.

Studiet finder, at projektet ikke havde nogen virkning på de unges situation i relation til registreret kriminalitet og genanbringelse på opfølgningstidspunktet. To tredjedele af de unge i projektet var genanbragt eller havde begået alvorlig kriminalitet 2 år efter at have deltaget i projektet. Studiet finder endvidere, at der ikke er signifikans på resultaterne for de unge, der havde deltaget i projektet, og de unge i match-gruppen. Studiet konkluderer, at nulfundet formentlig skyldes en række implementeringsudfordringer, herunder at måden, hvorpå koordinatorene udførte deres koordinerende rolle varierede substantielt, og var meget afhængig af den enkelte koordinator. I studiet pointeres det, at nulfundet er gældende på gruppeniveau, men ikke nødvendigvis er gældende på individniveau.

7.1.5 Studie 463: Ettervern – en god overgang til voksenlivet? Helhetlig oppfølging av ungdom med barnevernerfaring

Studie 463, der undersøger, hvordan efterværnstilbud fungerer i Norge, og herunder vurderer, om den aktuelle indretning af efterværnstilbuddene hjælper til at bistå unge i overgangen til voksenlivet. Studiet kombinerer kvantitative og kvalitative data, herunder et nationalt dækkende registerstudie med tre sammenligningsgrupper bestående af henholdsvis unge, som har modtaget børneværnstiltag, men ikke eftervern, unge, som har modtaget eftervern, samt en kontrolgruppe, som ikke har modtaget tiltag fra børneværnet. Derudover bygger studiet på et kvalitativt interviewstudie med 73 kommunalt ansatte og 70 unge mellem 16-25 år, der modtager eller har modtaget tiltag fra børneværnet. Studiet bygger endvidere på et dokumentstudie af 40 børneværnsager fra tre kommuner. En opmærksomhed i forhold til studiets fund er, at eftervern i Norge, lige som i Danmark, også gives til unge, som ikke er anbragt uden for hjemmet.

De mest benyttede efterværnstiltag i det norske børneværn er ifølge studiet:

- Boligtilbud: Det kan være enten egen bolig med støtte fra mentor/kontaktperson/miljøterapeut eller bofællesskaber med medarbejdere tilknyttet
- Økonomisk støtte og hjælp til bolig, transport, ferie- og fritidsoplevelser, skoleaktiviteter

- Familiepleje: En god relation til plejeforældre kan give den unge den støtte, som andre unge typisk får fra deres forældre i forbindelse med overgangen til voksenlivet
- Tiltag for at styrke den unges udvikling. Dette dækker følgende typer tiltag:
  - Netværkstiltag, fx arbejde med netværket til den unges familie eller opbygge netværk med venner
  - Kommunale "lavtærskel"-tilbud, fx mødesteder for unge, opsøgende arbejde, samtaletilbud, kurser om bestemte emner.

Studiet undersøger de positive virkninger af efterværn. Dette ved at undersøge, hvordan det går i voksenlivet med unge, som har modtaget efterværn, i forhold til ungdomsuddannelse, beskæftigelse samt modtagelse af sundhedsydelse og økonomisk socialhjælp. Studiet kan dog ikke fastslå kausale sammenhænge mellem efterværnsindsatsen og outcome-målene, da mange variable kan have influeret på sammenhængen. Tilsvarende er det derfor på baggrund af studiet ikke muligt at fastslå direkte kausale sammenhænge mellem forskellige efterværns-tiltag og outcome-målene.

Ifølge studiet viser registerdata, at det at modtage efterværn for unge tidligere anbragte bidrager til at reducere risikoen for eksklusion på langt sigt. Efterværn kan have en positiv virkning i forhold til at fuldføre en ungdomsuddannelse, hvilket indirekte reducerer sandsynligheden for at modtage sundhedsrelaterede ydelser og økonomisk socialhjælp og samtidig øger sandsynligheden for beskæftigelse. Resultaterne viser også, at et længerevarende efterværn (til efter det 20. år) kan have en forstærkende virkning i forhold til at reducere risikoen for at modtage økonomisk socialhjælp, ud over den virkning efterværn har i forhold til gennemførelse af en ungdomsuddannelse.

Samlet set finder studiet, at det for unge, der har været anbragt i plejefamilie, ser ud til, at efterværn har en relativ stor positiv betydning for at fuldføre en ungdomsuddannelse samt reducerer risikoen for at modtage økonomisk socialhjælp. Dette både for unge, der har været anbragt i plejefamilie i kortere og længere tid. Studiet finder en tilsvarende virkning af efterværn for unge, der har været anbragt på institution. På den baggrund konkluderer studiet, at efterværn ser ud til at have en selvstændiggørende virkning på unge, som har været anbragt uden for hjemmet.

Studiet konkluderer, at det er vanskeligt at vurdere virkningen af de enkelte konkrete efterværnstiltag, men finder alligevel nogle mønstre. Ifølge studiet ser det således ud til, at efterværn i form af forlængelse af anbringelse i plejefamilie ser ud til at have den største positive virkning i forhold til at gennemføre en ungdomsuddannelse, komme i beskæftigelse samt i forhold til at reducere modtagelse af sundhedsydelse og økonomisk socialhjælp. Studiet finder ikke tilsvarende positive virkninger af de øvrige typer af efterværnstiltag i forhold til outcome-målene, men påpeger, at dette ikke betyder, at tiltagene ikke har nogen virkning, da det ikke på baggrund af studiet er muligt at undersøge, hvad udfaldet for de unge tidligere anbragte havde været uden tiltagene. Dog konkluderer studiet, at der på baggrund af studiets fund er god grund til at satse mere på efterværnstiltag i form af fortsat anbringelse i plejefamilie, forlænget støtte og tæt opfølgning i overgangen til voksenlivet.

7.1.6 Studie 535: Anbragte unges overgang til voksenlivet II: kvantitativ evaluering af to efterværnsinitiativer under efterværnspakken

Studie 535 er en kvantitativ evaluering af projektet *'Vejen til uddannelse og beskæftigelse'* beskrevet i afsnit 7.1.2. Studiet bygger på kvantitative analyser, baseret på registerdata fra Danmarks Statistik om 387 unge, der har modtaget støtte under initiativet. Studiet sammenligner de unge, der har deltaget i initiativet *'Vejen til uddannelse og beskæftigelse'*, med andre unge i Danmark, der enten har været anbragt eller modtaget en forebyggende foranstaltning, men som ikke har deltaget i initiativet. Det skal bemærkes i forbindelse med læsningen af resultaterne, at sammenligningsgruppen altså også indeholder unge, der alene har modtaget forebyggende foranstaltninger.

Studiet finder, at der er en række væsentlige forskelle på de unge projektdeltagere og de unge i sammenligningsgruppen ved initiativets opstart. Samlet set tyder det på, at de unge, der har deltaget i projektet, har større udfordringer end andre unge, der har været anbragt, eller unge, der har modtaget en foranstaltning generelt. Ifølge studiet ser det ud til, at projektet som indsats anvendes til unge med sværere udfordringer end anbragte generelt. Studiet finder, når der tages hensyn til forskellene mellem de to grupper ved projektets opstart, at projektdeltagerne og den matchede sammenligningsgruppe ikke adskiller sig væsentligt fra hinanden ved eftermålingen i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Ifølge studiet kan dette nulfund dog skyldes flere forhold, herunder bl.a. at implementeringen af projekterne tager tid, og at den kvantitative eftermåling er gennemført, mens projektet fortsat var i sin tilpasningsfase. Derudover pointerer studiet, at der kan være delmål på vejen mod uddannelse og beskæftigelse. Uddannelse og beskæftigelse er langsigtede mål, mens styrkede sociale og praktiske kompetencer er mere kortsigtede mål, der skal højne de unges chance for at få en uddannelse og komme i beskæftigelse og dermed delmål til opnåelsen af de langsigtede mål. Studiet pointerer, at den kvantitative evaluering er gennemført, mens de unge stadig var i gang med deres forløb i projektet, hvorfor det kan indvendes, at det er for tidligt at vurdere projektets langsigtede virkning.

7.1.7 Studie 542: Lige muligheder – udsatte børn og unge – afsluttende evaluering

I studie 542 samles op på flere forskellige efterværnsindsatser, hvor netværk med andre tidligere anbragte er en fællesnævner for indsatserne. Ligeledes er det relationelle forhold til kontaktpersonerne en af de tilgange, der gøres brug af i indsatserne.

Indsatserne i afrapporteringen dækker over 10 projekter med samlet 451 deltagende unge. Disse projekter består af individuelle tilbud, der oftest udgøres af en kontaktpersonordning eller netværksaktiviteter, og gruppebaserede forløb, der består af en mangfoldighed af tilbud med forskellige fokusområder. En del af de gruppebaserede forløb er kurser, mens andre er mere socialfokuserede arrangementer.

I de kvalitative interviews vurderer de unge selv, at efterværnsprojekterne har en positiv virkning, herunder på de unges selvværd, selvtillid, netværksevner og generelt mod på livet. Oplevelsen blandt de unge er at de i efterværnsprojekterne finder en fælleshed med de andre tidligere anbragte og anser projekterne som fristeder, hvor de har mulighed for at være sammen med andre der forstår dem og deres baggrund. Deltagerne mener selv, at efterværnsindsatserne opfylder et behov hos dem selv og at de har en positiv virkning på deres liv.

De positive resultater af indsatserne kan dog ikke genfindes i de kvantitative analyser af de unge efterværnsdeltagere over tid, hvor resultaterne for de unge efterværnsdeltagere i det

store og hele stemmer overens med en kvantitativ matchet gruppe. Områderne hvor resultaterne adskiller sig er på uddannelses- og bopælsområdet, hvor efterværnsdeltagerne har en lidt svagere tilknytning til uddannelsessystemet og flytter mere end en sammenlignelig målgruppe.

I studie 542 rejses problemstillingen af, om efterværnsindsatserne blive for isolerende og netværkene for deltagerne bliver med andre tidligere anbragte og dermed ikke netværk der rækker ud i samfundet ud over anbringelsesmiljøet. Dog rejses også problemstillingen, at det er muligt at resultaterne af efterværnsindsatserne først kan ses kvantitative efter 5-10 år i forhold til uddannelse eller beskæftigelse.

7.1.8 Studie 620: Efterværnets betydning for tidligere anbragte unge: En komparativ undersøgelse af efterværnets betydning for tidligere anbragte unges livssituation frem mod en selvstændig voksertilværelse

Studie 620 er et speciale, der gennemfører en kvalitativ interviewundersøgelse af, hvilken betydning efterværnsindsatsen efter efterværnsparagraffen i serviceloven (§ 76) (se afsnit 4.1.1 for nærmere beskrivelse) har for tidligere anbragte unge, ud fra de unges egne fortællinger om deres livssituation både under og efter deres anbringelse. I undersøgelsen er der gennemført interview med 11 tidligere anbragte unge, hvoraf 6 har modtaget efterværn. Igennem interviewene undersøger studiet, hvilken betydning efterværnet har haft for de unge. De 6 tidligere anbragte unge, der har modtaget efterværn, har modtaget et efterværnstilbud i form af udslusning og/eller en fast kontaktperson.

Studiet finder, at alle de tidligere anbragte, der har modtaget en efterværnsindsats, giver udtryk for at have oplevet en god overgang fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv med en tilpas mængde af støtte, som har taget udgangspunkt i deres individuelle behov. Gruppen af unge giver udtryk for, at det har været rart at have sin egen bolig og selv kunne bestemme, men samtidig også at have en stabil støtte at læne sig op ad ved behov. De 6 unge, der har modtaget en efterværnsindsats, beskriver, at den støtte, de har modtaget i overgangen til et selvstændigt voksenliv, er uundværlig og et nødvendigt sikkerhedsnet, der har hjulpet dem og ført dem i den rigtige retning. Studiet konkluderer, at efterværnet er en støtte og hjælp, i forhold til at de unge oplever at være blevet mere selvstændige, at kunne bo selv, at håndtere rengøring og madlavning, økonomi, breve fra myndigheder samt i forhold til uddannelse. De unge, der har modtaget efterværn, tillægger efterværnsindsatsen værdi, da de gennem efterværnet oplever at blive anerkendt og at få støtte og hjælp til at klare deres udfordringer. Studiet finder endvidere, at gruppen af unge, der ikke har modtaget et tilbud om efterværn, i stedet har opsøgt frivillige støtteforanstaltninger. Disse unge oplever at have en tillidsfuld relation til deres støtteperson, men har samtidig oplevet at føle sig meget alene, og at de ikke har haft redskaberne til at bearbejde deres individuelle problemstillinger.

Litteratur

- Andersen, S.H. (2019). The effect of aftercare on human capital acquisition among foster care alumni. *Children and Youth Services Review*, 103, 28-41.
- Andersson, V.M., Sallnäs, M. & Lundström, T. (2014). Good idea, bad prerequisite, zero result – the meaning of context in implementing aftercare for young people in secure unit care. *Journal of Children's Services*, 9(3), 248-260.
- Bengtsson, M., Sjöblom, Y. & Öberg, P. (2020). Transitional patterns when leaving care – Care leavers' agency in a longitudinal perspective. *Children and Youth Services Review*, 118, 105486, 1-9.
- Benjaminsen, L., Jeppesen, T. & Enemark, M. (2020). Hjemløshed i ungdommen: en registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Bennwik, I.-H.B. & Oterholm, I. (2017). *Kunnskapsoppsummering. NAV-kontoret og den kommunale barneverntenesta si oppfølging av unge med barnevernserfaring.*[U.st.]: KS Fou & VID vitenskapelige høgscole, Rapport 2017/3.
- Bikubenfonden (2020). En god overgang fra anbringelse til voksenlivet. Policylad. København.
- Deloitte Consulting (2017). *Efterværn og den gode overgang til voksenlivet Undersøgelse af efterværnsområdet i Danmark.* Odense: Socialstyrelsen.
- Deloitte Consulting (2017). *Efterværn og den gode overgang til voksenlivet. Erfaringsopsamling på baggrund af pulje til efterværn og netværksgrupper.* Odense: Socialstyrelsen.
- Espersen, D.L. (2004): *Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere.* København: Socialforskningsinstituttet, 04:25.
- Højen-Sørensen, A.-K., Kohl, K.S., Dahl, K.M., Skårhøj, A., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H. (2016). *Lige muligheder – udsatte børn og unge: afsluttende evaluering.* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:20.
- Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2014). Young People's Experience of Participation when Exiting out of Care. *Schweizerische Zeitschrift für Soziale Arbeit*, 16(1), 27-45.
- Karmsteen, K., Montgomery, C.J. & Pejtersen, J.H. (2016). *Anbragte unges overgang til voksenlivet II: kvantitativ evaluering af to efterværnsinitiativer under efterværnspakken.* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:25.
- Kjærsgig, D. & Damsgaard, A.-D.R.B. (2015). *Efterværnets betydning for tidligere anbragte unge: En komparativ undersøgelse af efterværnets betydning for tidligere anbragte unges livssituation frem mod en selvstændig voksentilværelse [speciale].* Aarhus Universitet, Institut for Uddannelse og Pædagogik.
- Ledertoug, M.M. (2018). *Empower4U: fra udsat anbragt til egen tilværelse.* [København]: DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.

- Mølholt, A.-K., Stage, S.M.H., Pejtersen, J.H. & Thomsen, P. (2012). *Efterværn for tidligere anbragte unge: en videns- og erfaringsopsamling* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:04.
- Paulsen, V., Wendelborg, C., Riise, A., Berg, B., Tøssebro, J. & Caspersen, J. (2020). *Eftervern – en god overgang til voksenlivet? Helhetlig oppfølging av ungdom med barnevernerfaring*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Skårhøj, A., Højen-Sørensen, A.-K., Karmsteen, K., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H. (2016). *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:01.
- Social- og Ældreministeriet (2020). *Socialpolitisk Redegørelse 2020*. København: Social- og Ældreministeriet.
- Thomas J., Newman, M. & Oliver, S. (2013). Rapid evidence assessments of research to inform social policy: taking stock and moving forward. *Evidence and Policy* 9(1), 5-27.
- Tidmand, L. & Ledertoug, M.M. (2020). *EMPOWER4U – fra udsat anbragt til egen tilværelse – fase 2*. København: DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.
- Vendelbo, S.H. (2018). Tidligere anbragte unges daglige livsførelse og deltagelse. *Nordiske udkast*, (2), 78-94.

Bilag 1 Metodebeskrivelse

VIVE har gennemført en systematisk litteraturgennemgang af viden om indsatser og virkningen af indsatser i forhold til efterværn og overgange til voksenlivet for anbragte unge. Den systematiske litteraturgennemgang har karakter af en Rapid Evidence Assessment (REA). REA er en metode til gennemførelse af litteraturstudier af høj kvalitet og systematik, som også kendetegner en systematisk forskningskortlægning, men er udviklet med henblik på at kortlægge og indhente eksisterende viden over en forholdsvis kort periode (Thomas, Newman & Oliver, 2015). I en REA anvendes samme systematiske tilgang til søgning og screening af litteratur som i en systematisk forskningskortlægning. Forskellen mellem de to tilgange er, at der i forbindelse med en REA søges strategisk i udvalgte databaser, der vurderes særligt relevante for studiets emnefelt. Således gennemføres et systematisk litteraturstudie som dette hurtigere end en traditionel, fuld systematisk forskningskortlægning eller et fuldt systematisk review, hvorved der på kort tid kan skabes overblik over et afgrænset forskningsfelt.

Formålet med dette litteraturstudie er at give et systematisk indblik i eksisterende kvantitativ og kvalitativ empirisk forskning om efterværn og overgange til voksenlivet. Endvidere er formålet at skabe indsigt i, hvilke efterværnsindsatser der er afprøvet og med hvilken virkning.

Litteraturgennemgangen er gennemført med udgangspunkt i følgende procedure:

- Søgeproces
- Screening af studier
- Vurdering af studier
- Klassificering af studier
- Udarbejdelse af syntese.

Refworks er anvendt som reference- og analyseværktøj til at gennemføre både screening og vurdering af de i søgningen identificerede studier. Refworksdatabase fungerer også som dokumentation for litteraturstudiet. I det følgende beskrives de enkelte faser i den samlede procedure for litteraturgennemgangen nærmere.

Søgeproces

Litteraturstudiets genstandsfelt er afgrænset på følgende måde:

Tidsperiode: 2012 eller senere.

Geografisk: De nordiske lande i form af Danmark, Norge, Sverige og Finland.

Publiceringsprog: Engelsk, dansk, norsk og svensk.

Målgruppe: Unge tidligere anbragte.

Databaser: Netpunkt/DanBib (danske biblioteksbase), Den Danske Forskningsbase, ORIA/BibSys (norske biblioteksbase), NORA (Norwegian Open Research Archives), LIBRIS (svenske biblioteksbase), SWEPUB (svenske forskningsdatabase), Juulli (finske forskningdatabase Research.fi) samt Web of Science (Social Science Citation Index).

Hjemmesider: Socialstyrelsen (Danmark) – socialstyrelse.dk, VIVE/SFI – vive.dk, Socialpædagogernes Vidensbank – viden.sl.dk, CEFU – cefu.dk, Evalueringsportalen (Norge) – evalueringsportalen.no, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Norge) – bufdir.no, NOVA – nova.no samt Socialstyrelsen (Sverige) – socialstyrelsen.se.

Design: Både kvantitative og kvalitative studier samt evalueringer og erfaringsopsamlinger, når der er tale om evaluering og/eller erfaringsopsamling af et forskningsprojekt inden for de givne inklusionskriterier.

I Bilagstabel 1.1 præsenteres søgestrengene i anvendt i de enkelte databaser.

Bilagstabel 1.1 Søgninger til litteraturstudiet

Database	Søgestreng	Interface Fund Dato
Netpunkt	<p><u>Søgestreng 1:</u></p> <p>Efteranbring* OR efterværn* OR efterforsorg* OR efterefterværn* OR ((Anbringelse* OR tvangsfjern* OR anbragt* OR tvangsanbragt* OR plejebarn* OR plejebørn* OR familiepleje* OR slægtsanbragt* OR slægtsanbringelse* OR netværkspleje* OR familiepleje* OR døgnanbragt* OR døgnanbringelse* OR døgninstitution* OR døgnophold* OR ungdomsforsorg* OR ungdomshjem* OR "socialpædagogisk opholdssted" OR "sociale system") AND (tidligere OR forlad* OR afslut* OR stop* OR skift* OR transit* OR exit* OR overgang* OR ophør* OR udslus* OR "træde ud" OR "træder ud" OR "trådt ud" OR "stå på egne ben" OR selvstændig* OR følgestudie* OR følgeforskning OR opfølgning* OR followup OR follow-up OR "follow up" OR creaming) AND (ung* OR teenager* OR voksen* OR voksne* OR "18 årig" OR "18 årige" OR 18-årig* OR "18 år" OR myndig OR myndige OR myndighedsalder* OR selvstændig* OR "egen tilværelse")) AND (facet.type="bog" OR facet.type="tidsskriftsartikel" OR facet.type="ebog") AND (facet.language="dansk" OR facet.language="norsk" OR facet.language="engelsk" OR facet.language="svensk" OR facet.language="norsk (bokmål)") AND (facet.date="2013" OR facet.date="2016" OR facet.date="2012" OR facet.date="2015" OR facet.date="2017" OR facet.date="2014" OR facet.date="2019" OR facet.date="2020" OR facet.date="2018" OR facet.date="2021") AND (facet.level="fagligt niveau" OR facet.level="alment niveau" OR facet.level="forskningsniveau")</p> <p><u>Søgestreng 2:</u></p> <p>("Care leaver" OR "Care leavers" OR "Care leave" OR "leaving care" OR "leave care" OR "leaving out-of-home care" OR "leave out-of-home care" OR ("Out-of-home care" OR "Out of home care" OR "Out-of-home placement" OR "Out of home placement" OR "Foster child" OR "Foster children" OR "Foster care" OR "Substitute care" OR "Foster youth" OR "kinship care" OR "state care" OR "public care" OR "Societal care" OR "residential care" OR "institutional care" OR "foster home" OR "foster homes" OR "child welfare" OR care-experienced) AND (leav* OR transit* OR former OR exit* OR expir* OR terminat* OR cessation OR ceas* OR "age out" OR discharge* OR post-partum OR postpartum OR "post partum" OR aftercare OR after-care OR "after care" OR followup OR follow-up OR "follow up" OR creaming OR cohort* OR longitudinal OR long-term OR outcome*) AND (young OR teenager* OR teen* OR adolescent* OR youth OR "18 years old" OR "full age" OR adult* OR independence OR "independent life" OR "independent lives"))</p>	Internet 65 19.03.2021
Den Danske Forskningsbase	<p><u>Søgestreng 1:</u></p> <p>(Efteranbring* OR efterværn* OR efterforsorg* OR efterefterværn* OR ((Anbringelse* OR tvangsfjern* OR anbragt* OR tvangsanbragt* OR plejebarn* OR plejebørn* OR</p>	Internet 53

Database	Søgestreng	Interface Fund Dato
	<p>familiepleje* OR slægtsanbragt* OR slægtsanbringelse* OR netværkspleje* OR familiepleje* OR døgnanbragt* OR døgnanbringelse* OR døgninstitution* OR døgnophold* OR ungdomsforsorg* OR ungdomshjem* OR "socialpædagogisk opholdssted" OR "sociale system") AND (tidligere OR forlad* OR afslut* OR stop* OR skift* OR transit* OR exit* OR overgang* OR ophør* OR udslus* OR "træde ud" OR "træder ud" OR "trådt ud" OR "stå på egne ben" OR selvstændig* OR følgestudie* OR følgeforskning OR opfølgning* OR followup OR follow-up OR "follow up" OR langtidsstudie* OR outcome* OR effektmål* OR creaming) AND (ung* OR teenager* OR voksen* OR voksne* OR "18 årig" OR "18 årige" OR 18-årig* OR "18 år" OR myndig OR myndige OR myndighedsalder* OR selvstændig* OR "egen tilværelse"))</p> <p><u>Søgestreng 2:</u></p> <p>("Care leaver" OR "Care leavers" OR "Care leave" OR "leaving care" OR "leave care" OR ("Out-of-home care" OR "Out of home care" OR "Out-of-home placement" OR "Out of home placement" OR "Foster child" OR "Foster children" OR "Foster care" OR "Substitute care" OR "Foster youth" OR "kinship care" OR "state care" OR "public care" OR "Societal care" OR "residential care" OR "institutional care" OR "foster home" OR "foster homes" OR "child welfare" OR care-experienced) AND (leav* OR transit* OR former OR exit* OR expir* OR terminat* OR cessation OR ceas* OR "age out" OR discharge* OR post-partum OR postpartum OR "post partum" OR aftercare OR after-care OR "after care" OR followup OR follow-up OR "follow up" OR creaming OR cohort* OR longitudinal OR long-term OR outcome*) AND (young OR teenager* OR teen* OR adolescent* OR youth OR "18 years old" OR "full age" OR adult* OR independence OR "independent life" OR "independent lives"))</p>	22.03.2021
LIBRIS (svenske biblioteks- baser)	<p><u>Søgestreng 1:</u></p> <p>(Eftervård OR ((placering* OR placera* OR tvångsplacer* OR fosterbarn* OR "barn placerade utom hemmet" OR fosterhemsplacer* OR institutionsplacer* OR fostervård* OR HBV-hem* OR samhällsvård OR dygnsvård* OR familjevård* OR familjeplacer* OR dygnsplacer* OR ungdomshem* OR barnavård* OR ungdomsvård* OR barnhem* OR sociale system*) AND (tidigare OR lämna* OR avslut* OR stop* OR byte* OR transit* OR exit* OR övergång* OR upphöra* OR slut* OR utsluss* OR självständig* OR följestudie* OR följeforskning OR uppföljning* OR followup OR follow-up OR "follow up" OR långtidsstudie* OR outcome* OR effektmål* OR creaming) AND (ung* OR tonåring* OR vuxen* OR vuxna* OR "18 årig" OR "18 årige" OR 18-årig* OR "18 år" OR myndig OR myndige OR myndighetsålder* OR självständig* OR "egen tillvaro")) AND (ÅR:2012 OR ÅR:2013 OR ÅR:2014 OR ÅR:2015 OR ÅR:2016 OR ÅR:2017 OR ÅR:2018 OR ÅR:2019 OR ÅR:2020 OR ÅR:2021)</p> <p><u>Søgestreng 2:</u></p> <p>("Care leaver" OR "Care leavers" OR "Care leave" OR "leaving care" OR "leave care" OR ("Out-of-home care" OR "Out of home care" OR "Out-of-home placement" OR "Out of home placement" OR "Foster child" OR "Foster children" OR "Foster care" OR "Substitute care" OR "Foster youth" OR "kinship care" OR "state care" OR "public care" OR "Societal care" OR "residential care" OR "institutional care" OR "foster home" OR "foster homes" OR "child welfare" OR care-experienced) AND (leav* OR transit* OR former OR exit* OR expir* OR terminat* OR cessation OR ceas* OR "age out" OR discharge* OR post-partum OR postpartum OR "post partum" OR aftercare OR after-care OR "after care" OR followup OR follow-up OR "follow up" OR creaming OR cohort* OR longitudinal OR long-term OR outcome*) AND (young OR teenager* OR teen* OR adolescent* OR youth OR "18 years old" OR "full age" OR adult* OR independence OR "independent life" OR "independent lives")) AND (ÅR:2012 OR</p>	<p>Internet</p> <p>54</p> <p>22.03.2021</p>

Database	Søgestreng	Interface Fund Dato
	ÅR:2013 OR ÅR:2014 OR ÅR:2015 OR ÅR:2016 OR ÅR:2017 OR ÅR:2018 OR ÅR:2019 OR ÅR:2020 OR ÅR:2021)	
SWEPUB (svenske forsknings- database)	<p><u>Søgestreng 1:</u></p> <p>(Eftervård OR ((placering* OR placera* OR tvångsplacer* OR fosterbarn* OR "barn placerade utom hemmet" OR fosterhemsplacera* OR institutionsplacera* OR fostervård* OR HBV-hem* OR samhällsvård OR dygnsvård* OR familjevård* OR familjeplacera* OR dygnsplacera* OR ungdomshem* OR barnavård* OR ungdomsvård* OR barnhem* OR sociale system*) AND (tidigare OR lämna* OR avslut* OR stop* OR byte* OR transit* OR exit* OR övergång* OR upphöra* OR slut* OR utsluss* OR självständig* OR följestudie* OR följeforskning OR uppföljning* OR followup OR follow-up OR "follow up" OR långtidsstudi* OR outcome* OR effektmål* OR creaming) AND (ung* OR tonåring* OR vuxen* OR vuxna* OR "18 årig" OR "18 årige" OR 18-årig* OR "18 år" OR myndig OR myndige OR myndighetsålder* OR självständig* OR "egen tillvaro")))) AND (ÅR:2012 OR ÅR:2013 OR ÅR:2014 OR ÅR:2015 OR ÅR:2016 OR ÅR:2017 OR ÅR:2018 OR ÅR:2019 OR ÅR:2020 OR ÅR:2021)</p> <p><u>Søgestreng 2:</u></p> <p>("Care leaver" OR "Care leavers" OR "Care leave" OR "leaving care" OR "leave care" OR ("Out-of-home care" OR "Out of home care" OR "Out-of-home placement" OR "Out of home placement" OR "Foster child" OR "Foster children" OR "Foster care" OR "Substitute care" OR "Foster youth" OR "kinship care" OR "state care" OR "public care" OR "Societal care" OR "residential care" OR "institutional care" OR "foster home" OR "foster homes" OR "child welfare" OR care-experienced) AND (leav* OR transit* OR former OR exit* OR expir* OR terminat* OR cessation OR ceas* OR "age out" OR discharge* OR post-partum OR postpartum OR "post partum" OR aftercare OR after-care OR "after care" OR followup OR follow-up OR "follow up" OR creaming OR cohort* OR longitudinal OR long-term OR outcome*) AND (young OR teenager* OR teen* OR adolescent* OR youth OR "18 years old" OR "full age" OR adult* OR independence OR "independent life" OR "independent lives")))) AND (ÅR:2012 OR ÅR:2013 OR ÅR:2014 OR ÅR:2015 OR ÅR:2016 OR ÅR:2017 OR ÅR:2018 OR ÅR:2019 OR ÅR:2020 OR ÅR:2021)</p>	Internet 94 22.03.2021
ORIA/BibSys (norske biblioteks- baser)	<p><u>Søgestreng 1:</u></p> <p>(Ettervern* OR ((plassering* OR tvangsfjern* OR plassert* OR tvangsplassert* OR pleiebarn OR familiepleie OR slektsplassert OR slektsplassering OR døgnplassert OR døgnplassering OR døgninstitusjon OR døgnopphold OR barnevern* OR ungdomshjem OR) AND (tidligere OR forlate OR forlater OR forlatt OR avslut OR avslutning OR avslutte OR avslutter OR avsluttet OR stop OR skift OR transit OR transisjon OR exit OR overgang OR overgangen OR opphør OR opphøre OR opphører OR utslip* OR uttrå OR uttrår OR uttrått OR "stå på egne ben" OR selvstendig OR selvstendig OR følgestudie OR følgeforskning OR oppfølging OR followup OR follow-up OR "follow up" OR langtidsstudie OR outcome OR outcomes OR effektmål OR creaming) AND (ung OR unge OR ungdom* OR tenåring OR tenåring OR voksen OR voksne OR vaksen OR vaksne OR "18 åring" OR "18 åringe" OR 18-åring OR "18 år" OR myndig OR myndige OR myndighetsalder OR myndighetsalderen OR selvstendig OR "selvstendigt OR "eget liv"))))</p> <p><u>Søgestreng 2:</u></p> <p>("Care leaver" OR "Care leavers" OR "Care leave" OR "leaving care" OR "leave care" OR ("Out-of-home care" OR "Out of home care" OR "Out-of-home placement" OR "Out of home placement" OR "Foster child" OR "Foster children" OR "Foster care" OR "Substitute care" OR "Foster youth" OR "kinship care" OR "state care" OR "public</p>	Internet 112 23.03.2021

Database	Søgestreng	Interface Fund Dato
	care" OR "Societal care" OR "residential care" OR "institutional care" OR "foster home" OR "foster homes" OR "child welfare" OR care-experienced) AND (leav* OR transition OR former OR exit OR termination OR cessation OR "age out" OR discharge OR post-partum OR postpartum OR "post partum" OR aftercare OR after-care OR "after care" OR followup OR follow-up OR "follow up" OR creaming OR cohort OR longitudinal OR long-term OR outcome OR outcomes) AND ("young people" OR "young adults" OR adolescent OR adolescents OR adolescence OR youth OR independence OR "independent life" OR "independent lives"))	
NORA (Norwegian Open Research Archives)	<p><u>Søgestreng 1:</u></p> <p>(Ettervern* OR ((plassering* OR tvangsfjern* OR plassert* OR tvangsplassert* OR pleiebarn OR familiepleie OR slektsplassert OR slektsplassering OR døgnplassert OR døgnplassering OR døgninstitusjon OR døgnopphold OR barnevern* OR ungdomsheim OR) AND (tidligere OR forlate OR forlater OR forlatt OR avslut OR avslutning OR avslutte OR avslutter OR avsluttet OR stop OR skift OR transit OR transisjon OR exit OR overgang OR overgangen OR opphør OR opphøre OR opphører OR utslip* OR uttrå OR uttrår OR uttrått OR "stå på egne ben" OR selvstendig OR sjølvstendig OR følgestudie OR følgeforskning OR oppfølging OR followup OR follow-up OR "follow up" OR langtidsstudie OR outcome OR outcomes OR effektmål OR creaming) AND (ung OR unge OR ungdom* OR tenåring OR tenåringer OR voksen OR voksne OR vaksen OR vaksne OR "18 åring" OR "18 åringe" OR 18-åring OR "18 år" OR myndig OR myndige OR myndighetsalder OR myndighetsalderen OR selvstendig OR "selvstendigt OR "eget liv"))</p> <p><u>Søgestreng 2:</u></p> <p>("Care leaver" OR "Care leavers" OR "Care leave" OR "leaving care" OR "leave care" OR ("Out-of-home care" OR "Out of home care" OR "Out-of-home placement" OR "Out of home placement" OR "Foster child" OR "Foster children" OR "Foster care" OR "Substitute care" OR "Foster youth" OR "kinship care" OR "state care" OR "public care" OR "Societal care" OR "residential care" OR "institutional care" OR "foster home" OR "foster homes" OR "child welfare" OR care-experienced) AND (leav* OR transition OR former OR exit OR termination OR cessation OR "age out" OR discharge OR post-partum OR postpartum OR "post partum" OR aftercare OR after-care OR "after care" OR followup OR follow-up OR "follow up" OR creaming OR cohort OR longitudinal OR long-term OR outcome OR outcomes) AND ("young people" OR "young adults" OR adolescent OR adolescents OR adolescence OR youth OR independence OR "independent life" OR "independent lives"))</p>	Internet 26 23.03.2021
Web of Science (Social Science Citation Index)	((TS=("Care leaver" OR "Care leavers" OR "Care leave" OR "leaving care" OR "leave care") OR (TS=((("Out-of-home care" OR "Out of home care" OR "Out-of-home placement" OR "Out of home placement" OR "Foster child" OR "Foster children" OR "Foster care" OR "Substitute care" OR "Foster youth" OR "kinship care" OR "state care" OR "public care" OR "Societal care" OR "residential care" OR "institutional care" OR "foster home" OR "foster homes" OR "child welfare" OR care-experienced) AND (leav* OR transit* OR former OR exit* OR expir* OR terminat* OR cessation OR ceas* OR "age out" OR discharge* OR post-partum OR postpartum OR "post partum" OR aftercare OR after-care OR "after care" OR followup OR follow-up OR "follow up" OR creaming OR cohort* OR longitudinal OR long-term OR outcome*) AND (young OR teenager* OR teen* OR adolescent* OR youth OR "18 years old" OR "full age" OR adult* OR independence OR "independent life" OR "independent lives")))) AND TS=(denmark OR danish OR norway OR norwegian OR sweden OR swedish OR finland OR finnish OR scandinavia* OR "nordic countries")) AND LANGUAGE: (English OR Danish OR Norwegian OR Swedish)	ProQuest 53 24.03.2021

Den samlede søgning resulterede i identifikationen af 457 studier. Efter frasortering af dubletter resulterede søgningen i 341 unikke identificerede studier.

Screening

Studierne identificeret ud fra ovenstående kriterier er screenet på baggrund af titel og abstract, således at relevante studier til litteraturstudiet er identificeret. Følgende kriterier er anvendt i screeningen:

Inklusionskriterier:

- Studiet skal undersøge, hvordan efterværn kan understøtte unge tidligere anbragte, samt hvilke indsatser der er afprøvet og med hvilken virkning
- Studiet skal indeholde data fra Danmark, Norge, Sverige eller Finland
- Studiet skal være publiceret på engelsk eller et skandinavisk sprog
- Studiet skal indeholde empirisk forskning
- Studiet skal bidrage med data fra primær forskning og ikke kun forskning udført og rapporteret af andre. Systematiske reviews, systematiske forskningskortlægninger og metaanalyser inkluderes dog.

Eksklusionskriterier:

- Studiet undersøger ikke indsatser i forhold til efterværn og overgange til voksenlivet for tidligere anbragte unge
- Studiet er ikke fra Danmark, Norge, Sverige eller Finland
- Studiet er ikke publiceret på engelsk eller et skandinavisk sprog
- Studiet indeholder ikke empiri
- Studiet bidrager ikke med primær forskning
- Studier i form af bogbidrag, der ikke er tilgængeligt online og ikke kan skaffes inden for tidsrammen for litteraturstudiet.

Vurdering af studier

De inkluderede studier er alle vurderet i forhold til, om de reelt undersøger litteraturgennemgangens genstandsfelt, ligesom det er vurderet, om der er en tydelig sammenhæng imellem studiets præmisser, data og konklusioner.

Hvert studie er vurderet ud fra følgende overordnede kriterier:

- Metodisk kvalitet: Vurdering af studiets resultater på baggrund af accepterede normer for det anvendte undersøgelsesdesign
- Emnemæssig relevans: Vurdering af studiets fokus i forhold til litteraturstudiets genstandsfelt.

Formålet med litteraturstudiet er at indsamle viden om, hvordan indsatser i forhold til efterværn og overgange til voksenlivet kan understøtte unge tidligere anbragte. Det skal bemærkes, at

der er markant forskel på, hvordan forskning inden for forskellige felter gennemføres, hvor meget forskning der gennemføres på feltet, og hvilken type forskning der gennemføres på feltet. I forhold til undersøgelsen af efterværn og overgange til voksenlivet vil en meget rigid kvalitetsvurdering (evidenshierarkisk vurdering) af de inkluderede studier medføre, at de fleste af studierne vil blive ekskluderet på kvalitet. Det betyder ikke, at der ikke er relevant og brugbar viden i studierne, men derimod, at den eksisterende viden har varierende karakter. Derfor har vi valgt en tilgang, hvor de inkluderede studier klassificeres efter deres evidensniveau. Dette skaber en gennemsigtighed i forhold til studiernes metodiske kvalitet og muliggør samtidig, at brugbar og relevant viden ikke ekskluderes.

Vurderingen og klassificeringen af studiernes metodiske kvalitet er foretaget med udgangspunkt i det evidenshierarki, som typisk anvendes på ressortområdet.

Bilagstabel 1.2 VIVEs anvendte evidenshierarki

Effektviden	Design og metoder	Højest mulige vurdering
Effektstudier med kontrolgruppe (effektstørrelse)	Fx metareview, eksperimenter og kvasiekperimentelle designs (variansorienteret effektforståelse)	A
<i>I effektstudier med kontrolgruppedesign opdeles indsatsens målgruppe i en indsatsgruppe og en kontrolgruppe. En kontrolgruppe kan etableres på flere måder, fx ved lodtrækningsforsøg eller matchning på baggrund af registerdata. Hvis det ikke er muligt at sammensætte indsats- og kontrolgruppe tilfældigt, kan forskellige statistiske metoder bringes i anvendelse for at etablere en kontrolgruppe og for at søge at tage højde for eventuelle systematiske forskelle mellem indsats- og kontrolgruppe (kvasiekperimentelle designs). Effektstudier med kontrolgruppe kan give den mest sikre kausale viden om effektstørrelse.</i>		
Procesorienterede effektstudier (kausale mekanismer)	Fx teoribaseret evaluering og virkningsevaluering (procesorienteret effektforståelse)	B
<i>Procesbaserede effektstudier formulerer, efterprøver og udvikler hypoteser om de kausale forbindelser mellem årsager og virkninger i en indsats eller metode. I studierne opstilles og testes en model for, hvordan indsatsen antages at virke i sin kontekst, dvs. hvordan aktiviteterne i indsatsen tænkes at føre til dens resultater i en given situation. I den teoribaserede evaluering er det således antagelser om virksomme mekanismer eller forandringsteorien (også kaldet programteorien eller indsatssteorien) som sådan, der evalueres. Heri kan indgå elementer fra både kvantitative og kvalitative analysemodeller.</i>		
Før- og eftermåling (uden kontrolgruppe)	Fx før- og eftermåling og simpel monitorering af centrale variable i indsatsens forandringsteori	C
<i>Før- og eftermålinger adskiller sig fra effektstudierne i kategori A ved ikke at have en kontrolgruppe. Effekten opgøres ved at sammenligne udvalgte variable hos deltagerne før og efter indsatsen. Follow up kan ske på kort sigt inden for projektperioden eller på længere sigt. Før- og eftermålinger kan anvendes til at undersøge, om en indsats har lovende resultater, men her er det sværere at afgøre, om ændringerne skyldes indsatsen, eller at andre forhold har ændret sig i løbet af indsatsens periode.</i>		
Ekspertvurdering	En eller flere eksperter inden for metoden vurderer, om indsatsen har en effekt	C
<i>En ekspertvurdering er en mere eller mindre systematisk afdækning af faglige eksperters vurdering af, om indsatsen har en effekt.</i>		
Eftermålinger	Kvalitativ eller kvantitativ måling af fx brugeres og fagprofessionelles vurdering af effekt	C
<i>En eftermåling er, som navnet antyder, en måling af effekten af en indsats, når den er afsluttet. Da der hverken er udført en førmåling eller konstrueret en kontrolgruppe til at sammenligne effekten med, er det dermed ikke muligt at måle effektstørrelsen. Det, man i stedet for kan måle, er deltagerenes eller de fagprofessionelles vurdering af, om indsatsen har haft en effekt, og om denne er stor eller lille.</i>		

Kilde: Socialstyrelsens vidensdeklaration, 2017.

Klassificering af studier

De inkluderede studier er efterfølgende fuldtekstscreenet. I fuldtekstscreeningen har vi anvendt skemaet i Bilag 2 til klassificering og til at udarbejde korte genbeskrivelser af studierne. Genbeskrivelserne har til formål at sikre dokumentation af centrale fund i studierne samt guide en

tematisering af studierne. Klassificeringen af studierne er foretaget inden for følgende parametre: ID-nummer, fuld reference, land, indsats, metode, evidensniveau, dataindsamlingsperiode, resultater og afsender.

Udarbejdelse af vidensgrundlag

I den endelige fase af litteraturstudiet er alle inkluderede studier tematiseret. Selve tematiseringen af studierne er foretaget med en deduktiv tilgang med henblik på at identificere temaer i det inkluderede vidensgrundlag om, hvordan indsatser i forhold til efterværn og overgange til voksenlivet kan understøtte unge tidligere anbragte, herunder hvilke indsatser der er afprøvet og med hvilken virkning. I indholdskapitlerne er den kortlagte viden sammenfattet og hovedkonklusioner og hovedfund er identificeret.

Bilag 2   Oversigt over klassificerede inkluderede studier

Id nr. Land	Fuld reference	Indsats	Metode	Evidensniveau Dataindsamlings- periode Afsender	Resultater
578 Danmark	Andersen, S.H. (2019). The effect of aftercare on human capital acquisition among foster care alumni. <i>Children and Youth Services Review</i> , 103, 28-41.	Efterværn efter serviceloven	Kvantitativt registerstudie	A Forandring i 2001 fulgt i registerdata frem til Forskningsinstitution	Udvidelsen af perioden for efterværn øgede arbejdsløshed i gruppen på kort sigt og uddannelsesaktiviteter i det hele taget. Udvidelsen gav højere gennemsnitsløn for gruppen, der umiddelbart blev påvirket af lovændringen på mellemlangt sigt.
236 Sverige	Andersson, V.M., Sallnäs, M. & Lundström, T. (2014). Good idea, bad prerequisite, zero result – the meaning of context in implementing aftercare for young people in secure unit care. <i>Journal of Children's Services</i> , 9(3), 248-260.	'Leaving care'-projektet er en indsats målrettet unge med store adfærdsmæssige problemer og/eller kriminalitet. Formålet med indsatsen er at understøtte overgangen fra en sikret institution til de efterfølgende kommunale indsatser, som de unge tilbydes, når de udsluses. Indsatsen består i, at efterværnsindsatserne, der iværksættes for den enkelte unge, koordineres af en koordinator.	Kvantitativt kvasi-eksperimentelt studie	A 2005-2012 Universitet	Studiet finder, at projektet ikke har nogen signifikant effekt for indsatsgruppen ved opfølgning i forhold til genanbringelse på en sikret institution eller i forhold til domsfældelse på baggrund af kriminalitet. Nulfundet begrundes med en manglende implementering af projektet. Studiet konkluderer, at nulfundet er gældende på gruppeniveau, men ikke nødvendigvis er gældende på individniveau.
112 Sverige	Bengtsson, M., Sjöblom, Y. & Öberg, P. (2020). Transitional patterns when leaving care – Care leavers' agency in a longitudinal perspective. <i>Children and Youth Services Review</i> , 118, 105486, 1-9.	Den unges egen opfattelse af, hvilke handlemuligheder den unge har.	Kvalitativt longitudinalt interviewstudie	C 2014-2017 Universitet	Unge, som sætter langsigtede mål for sig selv og oplever, at de aktivt kan deltage i planlægningen af deres liv, oplever mere stabile transitioner ud af anbringelse end unge, som planlægger kortsigtet og oplever, at de bliver tvunget til at gøre det, som de gør i deres liv.

Id nr. Land	Fuld reference	Indsats	Metode	Evidensniveau Dataindsamlings- periode Afsender	Resultater
141 Danmark	Benjaminsen, L., Jepsen, T. & Enemark M. (2020). <i>Hjemløshed i ungdommen: en registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation</i> . København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.	Betydningen af efterværn og varigheden af efterværn efter serviceloven for hjemløshed.	Registerstudie, der følger unge, som er registreret i hjemløshed	C 2009, 2011, 2013 Forskningsinstitution	Andelen, der har modtaget efterværn, er nogenlunde lige stor blandt de tidligere anbragte unge, der kommer ud i hjemløshed, og dem, der ikke gør, men varigheden af efterværnet er væsentligt lavere i gruppen, der er blevet registreret i hjemløshed, end gruppen, der ikke er.
477 Norge	Bennwik, I.-H.B. & Oterholm, I. (2017). <i>Kunnskapsoppsummering. NAV-kontoret og den kommunale barnevernstenesta si oppfølging av unge med barneverns-erfaring</i> . [U.st.]: KS Fou & VID vitenskapelige høgscole, Rapport 2017/3.	Retningslinjer for overgangen mellem barnevernet og Arbeids- og velferdsforvaltninga samt betydningen af en fast kontaktperson i overgangen fra pleje til voksenlivet.	Litteraturgen-nemgang	C 2006-2016 VID vitenskapelige høgscole	Forhold, som er vigtige i overgangen mellem barnevernet og NAV-kontoret (arbejds- og velfærdsforvaltningen), er: Udarbejdelse af rutiner og retningslinjer i arbejdet (processen er planlagt i god tid, aktivt arbejde med handlingsplaner, og at både NAV-kontoret og børneværnstjenesten er engagerede i overgangen). I særlig grad at de unge får en fast kontaktperson i overgangen til voksenlivet. Kontaktpersonen skal være en, som de unge har tillid til, vedkommende må være fleksibel og skal kunne være tilgængelig over tid.
17 Danmark	Deloitte Consulting (2017). <i>Efterværn og den gode overgang til voksenlivet Undersøgelse af efterværnsområdet i Danmark</i> . Odense: Socialstyrelsen.	Efterværnsindsatser efter serviceloven	Mixed-methods design med kvantitative og kvalitative data	C 2017 Socialstyrelsen, udarbejdet af privat konsulentfirma	En tidlig dialog om, hvad der skal ske, når den unge fylder 18 år, kan medvirke til at reducere bekymringer og sikre, at den unge bliver inddraget i tilrettelæggelsen af efterværnet og senere i handleplansarbejdet. De unges kontaktperson eller plejeforældre spiller en vigtig rolle i forhold til at fastholde dem i troen på, at de kan klare udfordringer i deres skolegang. De unge har behov for, at nogen interesserer sig for dem, lytter til dem på en ligeværdig måde og støtter dem i sejre og nederlag. Oplevelsen af at være blevet hjulpet er væsentligt større blandt unge, der er blevet boende hos plejeforældre, end blandt unge, der enten er blevet boende på eller er blevet flyttet til et opholdssted som led i en efterværnsindsats. Det er især de unge, der er blevet boende hos deres plejefamilie eller har beholdt deres kontaktperson, som føler, at efterværnsstøtten har hjulpet dem.
20	Deloitte Consulting (2017). <i>Efterværn og den</i>	16 forskellige projekter bestående af forskellige dele:	Kvalitativt interviewstudie og	C	Netværk og sociale kompetencer:

Id nr. Land	Fuld reference	Indsats	Metode	Evidensniveau Dataindsamlings- periode Afsender	Resultater
Danmark	<i>gode overgang til voksenlivet. Erfaringsopsamling på baggrund af pulje til efterværn og netværksgrupper.</i> Odense: Socialstyrelsen.	Netværksgrupper Klub/værested Individuelle samtaler Mentorforløb Sociale aktiviteter Digitale kanaler Uddannelse/kurser	selvevalueringer	Interviewene er gennemført i 2017 Socialstyrelsen, udarbejdet af privat konsulentfirma	<p>11 ud af 15 projekter (73 %), der arbejder med netværksskabelse, vurderer, at en større del, de fleste eller alle unge har fået et større netværk. 10 ud af 14 projekter (71 %), der arbejder med øget tilhørsforhold med ligesindede, oplever, at en større del, de fleste eller alle unge har opnået positive resultater på denne parameter, mens 4 ud af 6 (67 %) af de projekter, der arbejder med øget tilhørsforhold til ressourcestærke voksne, angiver, at de fleste eller alle unge har oplevet positive resultater på dette punkt. Ud af de 10 projekter, der arbejder med inklusion i samfundet, oplever tre projekter (30 %), at de fleste, alle eller en større del af de unge har opnået dette resultat.</p> <p>Individuel udvikling og kompetencer:</p> <p>Projektlederne vurderer, at der især er skabt positive resultater i forhold til øget selvværd og forbedret trivsel. Derimod vurderes resultaterne mindre lovende for målsætningerne om øgede kompetencer til at håndtere boligsituation og privatøkonomi og i særdeleshed i forhold til at komme ud af misbrug. Relativt mange af de projekter, der arbejder med dette, oplever, at få eller ingen af de unge tilegner sig kompetencerne.</p> <p>Uddannelse og beskæftigelse:</p> <p>Der er en relativt stor spredning i de oplevede resultater, når det kommer til uddannelse og beskæftigelse (jf. figur 9). Således oplever ca. halvdelen af de 11 projekter, der arbejder med beskæftigelse, resultater for en større del, de fleste eller alle unge, mens den anden halvdel kun oplever resultater for en mindre del, ingen eller få unge. Ud af de 14 projekter, der arbejder med uddannelse, oplever halvdelen, at en større del, de fleste eller alle unge opnår resultater på denne parameter, mens fire projekter (29 %) alene oplever resultatskabelse for få eller ingen unge.</p>
542 Danmark	Højen-Sørensen, A.-K., Kohl, K.S., Dahl, K.M., Skårhøj, A., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H. (2016). <i>Lige muligheder – ud-satte børn og unge: af-sluttende evaluering.</i> København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:20.	10 forskellige kommuner har modtaget midler til efterværnsprojekter: Individuelle tilbud: En kontaktpersonordning Terapeutiske og psykoterapeutiske forløb Mentorordning med henblik på at få den unge i	Mixed-methods design med kvantitative og kvalitative data.	A 2008 og 2013 Forskningsinstitution	<p>De interviewede unge vurderer efterværnsprojekterne særdeles positivt. De oplever den følelsesmæssige og praktiske støtte, de har fået fra deres professionelle, som afgørende for deres selvværd, selvtillid, evne til at indgå i netværk og mod på livet generelt. De unge taler om efterværnsprojekterne som fristeder, der giver dem mulighed for at dele erfaringer med andre unge med samme opvækst som dem selv, og hvor de ikke føler sig anderledes og forkerte. De oplever anerkendelse, forståelse, omsorg og mulighed for afklaring i forhold til fremtiden. Overordnet set har efterværnsdeltagelsen opfyldt et stort behov hos de unge, og de giver udtryk for, at projekterne har gjort en positiv forskel i deres liv.</p> <p>Det er dog ikke muligt at se de positive virkninger i den kvantitative analyse, der ikke viser nogen virkning af efterværnsprojekterne for de unges beskæftigelse, kriminalitet, psykiske tilstand eller boligsituation, når vi sammenligner med tilsvarende</p>

Id nr. Land	Fuld reference	Indsats	Metode	Evidensniveau Dataindsamlings- periode Afsender	Resultater
		<p>gang med uddannelse og nærmere arbejdsmarkedet</p> <p>Netværksmøder med centrale aktører fra den unges netværk</p> <p>Rollemodelordning, hvor den unge kobles med en anden ung for at lave aktiviteter sammen i fritiden</p> <p>Gruppebaserede tilbud:</p> <p>Forskellige kurser</p> <p>Botilbud</p> <p>Selvhjælpsgrupper</p> <p>Pigegrupper</p> <p>Misbrugsgrupper</p> <p>Forældregrupper</p> <p>Grupper, der tager udgangspunkt i det at være anbragt</p>			<p>unge, som ikke har været med i projektet. Den største forskel på de unge efterværnsdeltagere og den matchende kontrolgruppe er, at de unge efterværnsdeltagere har en lidt svagere tilknytning til uddannelsessystemet og flytter mere.</p>
250 Sverige	Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2014). Young People's Experience of Participation when Exiting out of Care. <i>Schweizerische Zeitschrift für Soziale Arbeit</i> , 16(1), 27-45.	Inddragelse af den unge i planlægningen af overgangen fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv.	Kvalitativt interviewstudie	C ? Universitet	Resultaterne viser at de unge som blev inddraget i planlægningen af efterværnsindsatsen oplevede en mere positiv og succesfuld overgang fra anbringelse til voksenlivet. Når administrative procedurer var styrende for overgangen følte de unge sig ekskluderede og manglende ejerskab og overgang blev en mere negativ oplevelse.
535 Danmark	Karmsteen, K., Montgomery, C.J. & Pejtersen, J.H. (2016). <i>Anbragte unges overgang til voksenlivet II: kvantitativ evaluering</i>	'Vejen til uddannelse og beskæftigelse' er en samarbejdsmodel målrettet det professionelle arbejde med anbragte unges overgang til voksenlivet.	Kvantitativt registerstudie	A 2013-2014 Forskningsinstitution	Samlet set tyder det på, at de unge, der har deltaget i samarbejdsmodellen, har større udfordringer end andre unge, der har været anbragt, eller unge, der har modtaget en foranstaltning generelt.

Id nr. Land	Fuld reference	Indsats	Metode	Evidensniveau Dataindsamlings- periode Afsender	Resultater
	<i>ring af to efterværnsinitia- tiver under efterværns- pakken. København: SFI – Det Nationale Forsk- ningscenter for Velfærd, 16:25.</i>				Når der tages hensyn til forskelle mellem de to grupper ved initiativets opstart, fin- der studiet, at projektdeltagerne og den matchede sammenligningsgruppe ikke ad- skiller sig væsentligt fra hinanden ved eftermålingen i forhold til uddannelse og be- skæftigelse.
620 Danmark	Kjærsg, D. & Damsgaard, A.-D.R.B. (2015). <i>Efterværnets be- tydning for tidligere an- bragte unge: En kompa- rativ undersøgelse af ef- terværnets betydning for tidligere anbragte unges livssituation frem mod en selvstændig voksentilvæ- relse</i> [speciale]. Aarhus Universitet, Institut for Uddannelse og Pædago- gik.	Efterværn efter servicelo- ven	Kvalitativt inter- viewstudie	C 2015 Universitet	Analysen viser at efterværn har en positiv betydning for de tidligere anbragte unges overgang til en positiv voksentilværelse. De unge, der har modtaget efterværn, tillægger efterværnet værdi, da de gennem efterværnet oplever at blive anerkendt og få midler og hjælp til at klare deres udfor- dringer. Særligt i forhold til at gennemføre deres uddannelse, styre økonomi samt forstå breve fra myndighederne. De unge, der ikke har modtaget et tilbud om efterværn, men i stedet har søgt frivil- lige støtteforanstaltninger, oplever ligeledes en tillidsfuld relation til deres støtteper- son, men de har oplevet at føle sig meget alene og ikke haft redskaber til at bear- bejde deres personlige problemstillinger.
636 Danmark	Ledertoug, M.M. (2018). <i>Empower4U: fra udsat anbragt til egen tilvæ- relse</i> . [København]: DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddan- nelse, Aarhus Universitet.	EMPOWER4U er et speci- aldesignet projektførløb i flere faser. I rapporten evalueres fase 1, som lø- ber over ét år med delta- gelse af 39 unge og består af intensive camps over flere dage kombineret med individuel mentorstøtte til de unge samt opfølgende tjek-ind-dage med foran- kring og evaluering	Mixed-methods design med kvantitative og kvalitative data.	C 2017-2018 Universitet	Studiet finder tegn på, at de unge oplever at have fået mere tillid til egen handle- kraft i løbet af projektets første fase. For sundhedsprofilen viser 56 % af deltagerne positiv fremgang, 6 % viser ingen ændring, og 38 % viser tilbagegang. Der ses en positiv ændring i 21 kategorier af sundhedsprofilen, mens 6 kategorier viser en negativ ændring, og 3 kategorier in- gen ændring viser. Nogle af de kategorier, hvor der observeres en positiv ændring hos de unge, er trivsel, optimisme, angstfrihed, vredeskontrol og tillid. Fokusgruppeinterviewet med mentorer viser, at mentorerne oplever en positiv ud- vikling i forhold til de unges trivsel, robusthed, selvtillid og mestringsoplevelser, mens det vægtes, at der skal arbejdes og understøttes mere i forhold til relations- opbygning og relationsvedligeholdelse.
57 Danmark	Møhlolt, A.-K., Stage, S.M.H., Pejtersen, J.H & Thomsen, P. (2012). <i>Ef-</i>	Efterværnsindsatserne i Skandinavien, Storbritan- nien og USA.	Systematisk lit- teraturstudie	A Litteratur publiceret fra 2000-2011	Forskningen peger på, at det er vigtigt at opfange de unge på et tidligt tidspunkt – det vil sige, at de unge skal indgå i efterværnsprojekterne tættest muligt på deres udskrivelse fra anbringelse for at undgå forværring af de unges problemer.

Id nr. Land	Fuld reference	Indsats	Metode	Evidensniveau Dataindsamlings- periode Afsender	Resultater
	<i>terværn for tidligere anbragte unge: en videns- og erfaringsopsamling</i> København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:04.			Forskningsinstitution	Videns- og erfaringsopsamlingen viser, at særligt to typer af efterværnsindsatser har betydning i Danmark i forhold til arbejdet med de unge: Netværk med andre tidligere anbragte gennem gruppebaserede tilbud Personlige relationer til en voksen.
463 Norge	Paulsen, V., Wendelborg, C., Riise, A., Berg, B., Tøssebro, J. & Caspersen, J. (2020). <i>Ettervern – en god overgang til voksenlivet? Helhetlig oppfølging av ungdom med barnevernerfaring</i> . Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.	Efterværnsindsatsen i Norge	Mixed-methods design med kvantitative og kvalitative data	C Registerdataene dækker data fra perioden 1993-2014 Forskningsinstitution	Undersøgelsen viser, at efterværn i sig selv ikke lader til at have en særlig effekt på uddannelse, beskæftigelse og modtagelse af helbredsrelaterede og økonomiske ydelser. Efterværn kan have en langsigtet positiv effekt på fuldførelse af ungdomsuddannelse og derved indirekte have en positiv effekt på beskæftigelse og modtagelse af økonomiske ydelser i voksenlivet. Dette fund skal også ses i lyset af, at det ikke er tilfældigt hvem som får vs. ikke får efterværn; det er typisk de unge med de fleste sårbarhedsfaktorer, som modtager efterværn.
24 Danmark	Skårhøj, A., Højen-Sørensen, A.-K., Karmsteen, K., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H. (2016). <i>Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken</i> . København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:01.	En evaluering af fire efterværnsindsatser finansieret af Socialstyrelsens satspuljeaftale for 2011-2014.	Kvalitativ interviewundersøgelse	C(eftermåling) Indsamlet empiri i periode 2014-2015 Forskningsinstitution	Resultater fra indsatsen ' <i>Vejen til uddannelse og beskæftigelse</i> ': Skaber en mere koordineret indsats for samarbejde mellem forskellige fagpersoner om den enkelte unges unikke situation. Skaber en målrettet indsats, hvor indsatsens fokus på den unges vej til uddannelse/beskæftigelse giver en mere løsnings- og handlingsorienteret tilgang med fokus på den unges ressourcer. Skaber en sammenhængende indsats, hvor alle de fagprofessionelle holder ét samlet møde med den unge frem for separate møder. Skaber også en bedre overlevering mellem forvaltninger/instanser. De unge inddrages mere aktivt i at fastsætte mål for fremtiden; de føler sig lyttet til og får en følelse af ejerskab. Dog kan der være udfordringer forbundet med at motivere de unge til at tage aktivt ansvar for deres vej til uddannelse/beskæftigelse. Resultaterne fra indsatsen ' <i>Støtte fra frivillige organisationer</i> ': Kan i højere grad tage udgangspunkt i den unges ønsker, behov og livssituation sammenlignet med kommunale indsatser.

Id nr. Land	Fuld reference	Indsats	Metode	Evidensniveau Dataindsamlings- periode Afsender	Resultater
					<p>Skaber ligeværdige relationer, hvor den frivilliges relation til den unge ikke er betinget af økonomiske incitament.</p> <p>Giver de unge muligheder for at mødes med andre unge i samme situation som dem selv.</p> <p>De frivillige indsætter tilbyder en fleksibel støtte, som den unge kan anvende, når hun har lyst og brug for det.</p> <p>Bidrager med stabilitet og tryghed i de unges liv – giver et slags sikkerhedsnet.</p> <p>De unge oplever, at der faktisk er nogen, der er engageret og interesseret i dem som mennesker. De er ikke bare et "sagsnummer".</p> <p>De unge oplever, at deres sociale kompetencer øges.</p> <p>Projektet har dog vist at have store udfordringer med at rekruttere unge til at deltage i tilbuddet.</p> <p>Resultaterne fra indsatsen '<i>Værts- og kontaktfamilier</i>':</p> <p>Tilbuddet giver de unge en blødere, mere gradvis overgang til selvstændighed, idet værts- og kontaktfamilierne bidrager til, at de unge gradvist støttes i at håndtere de udfordringer, de møder i overgangen til selvstændigt voksenliv.</p> <p>De unge oplever, at tilbuddet udgør en familielignende indsats, hvor de kan være sig selv og få en følelse af at høre til.</p> <p>Det er en stor fordel, når værts- eller kontaktfamilien kan findes inden for den unges eksisterende netværk, da den unge hurtigere får tillid til familien, når der bygges på en eksisterende relation.</p> <p>Mange af de familier, der melder sig, gør det ud fra et ønske om at gøre en forskel for et andet menneske, og det betyder, at relationen ofte rækker ud over indsatsens ophør.</p>
637 Danmark	Tidmand, L. & Ledertoug, M.M. (2020). <i>EMPO-WER4U – fra udsat anbragt til egen tilværelse – fase 2</i> . København: DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.	<p>Evaluerings af fase 2 af projektet '<i>Empower4U</i>', som er en 1-årig indsats målrettet anbragte og tidligere anbragte unge.</p> <p>Indsatsen består af mentorindsats kombineret med</p>	Mixed-methods design med kvantitative og kvalitative data	B 2019-2020 Universitet	<p>Evaluerings kvantitative effektmålinger vurderer effekten af indsatsen på to parametre, som viser at: Der ses en over middelt positiv effekt på tillid til egen handlingskraft. Der ses en lille effekt på mental sundhed.</p> <p>Resultaterne for evalueringens kvalitative interviews med mentorer viser, at alle mentorer generelt oplever en stor positiv udvikling hos deres mentees.</p> <p>Resultaterne for evalueringens kvalitative interviews med de unge viser, at unge oplever et stort udbytte af at deltage i indsatsen. De har opnået øget selvindsigt,</p>

Id nr. Land	Fuld reference	Indsats	Metode	Evidensniveau Dataindsamlings- periode Afsender	Resultater
		intensive læringsaktiviteter – camps.			<p>optimisme, selvværd/selvtillid og tillid til egen handlekraft. De tager ejerskab for eget liv og har fået konkrete redskaber med sig, som de kan integrere i deres liv. De har oplevet at være en del af et stærkt fællesskab og har mødt ligesindede med samme baggrund som dem selv. De er blevet styrket i troen på sig selv og fået kompetencer til at handle i deres eget liv.</p> <p>Derudover evaluerer rapporten også på pilotprojektet 'Mit Drømmejob', som tager udgangspunkt i, hvad den unge drømmer om i sit arbejdsliv, hvorefter der igangsættes et forløb for de unge, der er motiverede for at komme i job. Dette har haft positiv effekt: Flere unge har gennemført eller planlagt et praktikforløb, 12 unge er i beskæftigelse, og 23 unge er under uddannelse. Denne indsats har også øget de unges tro på sig selv.</p> <p>Opsummerende viser empirien fra fase 1 og 2, at de unge har haft en større positiv udvikling i fase 2 end i fase 1. Dette tyder på, at deltagelsen i Empower4U har en langtidseffekt.</p>
14 Danmark	Vendelbo, S.H. (2018). Tidligere anbragte unges daglige livsførelse og deltagelse. <i>Nordiske udkast</i> , (2), 78-94	Efterværn efter serviceloven	Kvalitativt studie med litteraturgennemgang og interview	C Angives ikke Universitet	<p>Et fund i studiet er, at alle de unge i undersøgelsen fortsat havde brug for støtte efter efterværnets ophør, da de i løbet af efterværnsperioden ikke havde fået opbygget et socialt netværk. Studiet finder, at de unge ser det som deres største udfordring at skulle skabe sociale relationer og få adgang til fællesskaber. Et fund er endvidere, at hovedparten af de unges risikohandlinger, som for eksempel brug af hash og stoffer, kan føres tilbage til manglende adgang til relevante positive fællesskaber. På den baggrund konkluderer studiet, at tidligere anbragte unges handlinger skal forstås ud fra deres særlige betingelser, og at efterværn, i sin nuværende form, ikke i tilstrækkelig grad tager højde for disse.</p>

Bilag 3 Karakteristik af de inkluderede studier

Geografisk er litteratursøgningen begrænset til, at studierne skal være gennemført i de nordiske lande, dvs. Danmark, Norge, Sverige og Finland. I denne sammenhæng skal det bemærkes, at selvom studierne er gennemført i et bestemt land, kan de enkelte undersøgelser i kortlægninger og metaanalyser være gennemført i en række forskellige lande. Som det fremgår af Bilagstabel 3.1, stammer langt størstedelen af studierne fra Danmark, mens en mindre del stammer fra Sverige og Norge.

Bilagstabel 3.1 Studier fordelt på lande, hvor studierne er gennemført

Land	Antal studier
Danmark	12
Sverige	3
Norge	2

Denne litteraturgennemgang inkluderer studier fra perioden 2012 og frem. Fordelingen af studier på publikationsår kan ses i Bilagstabel 3.2. Der er tale om en relativ jævn fordeling. Dog ses det, at flere af de inkluderede studier er fra 2016, 2017 og 2020.

Bilagstabel 3.2 Studier fordelt på publikationsår

Publikationsår	Antal studier
2012	1
2013	0
2014	2
2015	1
2016	3
2017	3
2018	2
2019	1
2020	4
2021	0

Bilagstabel 3.3 viser, hvilket evidensniveau forskningsdesignet i de inkluderede studier er karakteriseret ved. Studierne anvender en lang række forskellige forskningsdesigns, men som det fremgår af tabellen, er de fleste af studierne anvendte forskningsdesign karakteriseret ved at være på evidensniveau C. Dette afspejler, at mange af studierne er kvalitative interviewstudier. Knap en tredjedel af studierne anvender et forskningsdesign, der er karakteriseret ved at være på evidensniveau A, hvor forskningsdesignet indebærer en kontrolgruppe.

Bilagstabel 3.3 Oversigt over studierne forskningsdesigns

Evidensniveau	Antal studier
A	5
B	1
C	11

VIDEN
VELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD